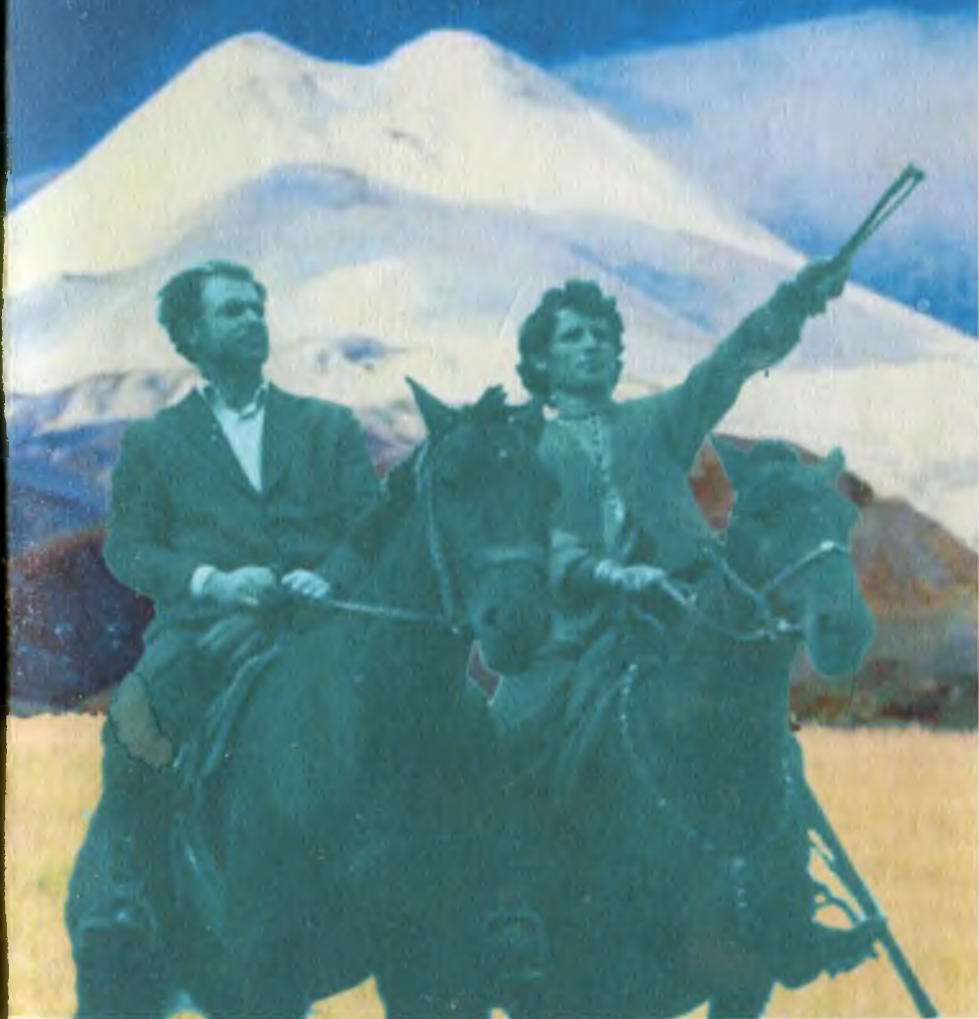

24 (2Poc-Kapa)6

Кара: 6148

Б18 Байчораланы Сослан

ДЖЫРЛАРЫМ

Къарачайны
эпиграфикадан институту-музейи

Байчораланы Сослан

Джырларым

Къарачай-Шахар - 2010

Кара: ~ 6148

Ал сёз

Бу китаб 2006 джыл «Джырларым» деген ат бла чыкыгъан китабымы джангыргъан, толтурулгъан вариантыды.

Халкъда джюрюген макъамланы къайсысы болса да ангымда ойнаргъа къалыб, къаламны къолгъа алдырса, джырлай джаза къурагъанма бу китабларымы: «Дугъум кёзлеринг» (1962), «Джигитликни эсгертмеси» (1968), «Отубуз» (1973), «Уллуду, байды Джамагъат эл» (1985), «Мен джолгъа кесим джангыз чыгъама» (1989), «Джесир Къарачай» (2000), «Тайны клада золотого» (2004), «Джырларым» (2006), «Къарачай-Малкъар аууш» (2007). Была бла кёзюулеше басмалангандыла къарачай-малкъар халкъны бурунгу тилини, тарихини юслеринден ишлерим. Ала берген сагъышла, ачыкълаула-оюмла да джырлата эдиле. Ол да кёрюнюкдю бу китабда.

Окьюучума – саулукъ-эсенлик!

Автор

© Къарачайны эпиграфика институту-музейи «Карачаевский. институт-музей эпиграфики», 2010

Кара: 6148

2

Сюргюн

Орайда ри-ра-рау ри-ра-рау ри-рау ри-ра-ра

о-ой ри-ра-а-ра

Ри-ра-ау ри-рау а ри-ра-ра-ау ри-рау ри-ра-а-ра

Ой итлерибиз а бир ачы-ачы юрдюле,

ой юрдюле, –

Къарачайгъа уа къара аскерле кирдиле!

Берия джиберген бир ЭНКАВЕДЕ аскерди,

ой аскерди –

Самырыбыз а эй окъла тийиб джан берди!

Саулай Къарачай ой майданлагъа сюрюлдю,

ой сюрюлдю –

Къара аскер а эй мюлкюбюзге юрюлдю!

Халкъла арасы вождла дейдиле джаулагъа,

ой джаулагъа,

Ала уа къанла эй джаудурдула таулагъа!

Да ма барабыз ой ёзенлени тизилиб,

ой тизилиб,

Туугъан-ёсген а эй джерибизден юзюлюб!

Ой Минги-Тауну бу төгереги ёзенле,

ой ёзенле,

Сарнайдыла уа мадар табмайын тезерге!

Ой ёлген ёлюр, саула уа къайтыб келирле,

ой келирле,

Бизни тюзлюгюбюз мурдар Берияны ёлтюрюб,

Ой Минги Таугъа уа бир исси салам берирле,

ой берирле,

Къарачайны сыйлы байракъларын кёлтюрюб!

Ой Минги-Тауну уа бу төгереги ёзенле,

ой ёзенле,

Чынгыл башларын бу тейри таугъа узатыб;

Тёбенлери уа – тарладан чыгъыб, тюзледе,

ой тюзледе;

Аралыкълары – булутха, кюннге да батыб.

Сыйдам джерлери таш тёбеледен толубду,

ой толубду:

Биз, кёзюулеше, кёб минг джыл джыйдыкъ аланы –

Чауул къотара кыйынлыклагъа джолукъдукъ,

ой джолукъдукъ,

Тер бла сугъара хар сабан ызны, таланы!

Бизге уа ма бу халал кыйынны кызгъаныб,

ой кызгъаныб,

Халкъны джаулары зор бла ашырдыла бу Джуртдан.

Джюреклерибиз ауруу табханды къозгъалыб,

ой къозгъалыб,

Хыны сёз эшите къаяры сауутланган сылыкдан!

Бош къалгъандыла Къарачайны бютеу эллери,

ой эллери,

Мыдах джюрююдюле тонала баргъан сюрюуле!

Кёрден толады Къазакъ-Къыргъызны кенглери,

ой кенглери,

Бу джесир халкъыбыз каторга ишге сюрюуле!

Чауулну сабан этген халкъыбызны джер джута,

ой джер джута,

Къыйынлыкъланы биз кёре-сынай джашадыкъ!

Джангыртыугъача къууанмагъанбыз бир джукъгъа,
ой бир джукъгъа –

Ол башланганлы кёб бушууубузну ташладыкъ!

Тыялмадыла ол джаула бизни Кавказдан,
ой Кавказдан:

Ёлген ёлсе да, сау къалгъан къайтыб келгенди,

Джюреклеринде джашаб туруучу таймаздан,
ой таймаздан,

Сыйлы Минги-Тауун къууанчдан джылай кёргенди!

Ой Минги-Тауну бу тегереги ёзенле,
ой ёзенле,

Чынгыл башларын бу тейри таугъа узатыб,

Тёбенлери уа – тарладан чыгъыб, тюзледе,
ой тюзледе,

Аралыкълары – булутха, кюннге да батыб.

Ёлген ёлгенди, эй саула къайтыб келдиле,
ой келдиле,

Бизни тюзлюгюбюз мурдар Берияны ёлтюрюб,

Эй Минги-Таугъа уа бир исси салам бердиле,
эй бердиле,

Азат Къарачайны сыйлы байракъларын кёлтюрюб.

Как чоюнчукъ

Орайда́-а орайда́-а орайда́-а-ра-а

Орайда́-а ри-ра-ра́-ау ри-ра-ра́-а

Орайда́-а орайда́-а орайда́-а-ра-а

Орайда́-а ри-ра-ра́-ау ри-ра-ра́-а

Узакъда тубанда кёрюнеди

Эм татлы заманым – сабийлик,

Эсими кесине кёб бёледи

Эм татлы заманым – сабийлик!

Къышлыкъда къошубуз. Эртденнги чыкъ

Джылтырайды арбаз мантлада,

Биз а кьой сют бла как биширебиз

Джаратыб аны бар хантладан.

Чоюнчукъ пысылдайды, къошну уа

Толтургъанды какны тылпыу,
Къарнашым къалакъчыкъ бла булгъайды, булгъайды,
Мен киргенме къошха бет джууб.

Как бишди, чоюнчукъ да тюшгенди.
Ашайыкъ. Ашаргъа уа къайда!?
Шкоклула кирдиле: «Быстро! Быстро!» –
Сёзлени биз эшитдик алайда.

Беш джылда эдим мен, къарнашым а
Тамадады менден алты джыл.
«Быстро! Быстро!» Ёзен таба энди
Къауданда бу кюмюш чыкъны джыр!

Кагыбыз а къалды, асылу как,
Киришли чоюнда тютюнлей.
«Быстро! Быстро!» Бизни, джауланыха,
Къышлыкъдан ёзеннге сюрдюле!

Замансыз чал урду – къартайгъанма,
Узакъда уа кёреме, майна
Кагыбыз пысылдай тютюнлейди,
Ол какны ашаргъа уа – къайда!

Къара кюнле

Ора-а-ай-да-ра орайда-ра ора-айда

Ора-а-ай-да-ра орайда-ра ора-айда

Биз барабыз ёзенлени тизилиб,
Туугъан-ёсген джерибизден юзюлюб.

«Халкъла арасы вождла» дейле джаулагъа,
Ала къанла джаудурдула таулагъа

Богъурдакъда – «Хорлам» деген ордени,
Халкъымы уа кюйдюреди ёртени!

Къазауатдан къалгъан эдиле юйде
Рахын къартла, тиширыула, сабийле.

Бу Джурт ючюн къан урушда уланла –
Джесир болуб баргъанладан туугъанла.

Да барабыз ёзенлени тизилиб,
Туугъан-ёсген джерибизден юзюлюб!

Туугъан Джурту сыйырылыб, халкъ барады –

«Халкыла вожду», джюрегинг кыалай кыарады!

Игиликле болдула деб байрамлайса,
«Зекий» дейле, сен а – джалдат, сен а сайса!

Поезд кирди Итилни джангы кёпюрюне,
Оюлады деген сарын кёлтюрюле!

«Сийрат кёпюрге» сыйыныб тохтагъанды –
Кючлю кёпюр деб Берия махтагъанды.

Чыкырмады-люуюлдеди, оюлмады –
Джесир халкы да Итил суугъа кыуюлмады.

Берия айтды: «Немца бомба тиймезми эди –
Бускакларын кёкге-джерге иймезми эди!»

Халкы барады эшелонлада сегиз кюнню,
Тюз миллетге таша джауу не бек кюлдю!

Халкы барады эшелонлада онбир кюнню –
Кремльден Кырачайгъа уу бюркюлдю!

Халкы барады эшелонлада онеки кюн,

Сизге кьоюб таула толу малын-мюлкюн!

Халкъ барады эшелонлада онюч кюнню –
Къууаныргъа тыйыншлы халкъ къан чючкюрдю!

Халкъ барады эшелонлада онтёрт кюнню,
Таза миллет бу азабха нек тюртюлдю!

Халкъ барады эшелонлада онбеш кюнню
Джолда ачлыкъ-джаланнгачлыкъ, ёлюм кёрдю!

Къораб кетиб баргъанлыкъгъа, бюгюлмеди –
Тик таулада ийленген халкъ ол тюлмю эди!

Халкъ барады эшелонлада оналты кюн –
Джюреклени таралтханды оналты кюю!

Джарлы миллет джаны саулай – сийрат джолда,
Ёлген – ёле, алгъа къарайдыла саула,

Къыйынлыкъны хорларбыз деб этиб умут,
Ол умутдан чыдар-тёзер къарыу туууб!

Халкъ барады эшелонлада онджети кюн,

Бу бастырыкъ тюш кибикди – къайдады тюн?!

Минги-Таудан Къазакъ къум тюзлеге дери –
Къарачайны къан ызы бла сүйеклери!

Ол къыйынлыкъ кюрешсе да улутургъа,
Тойгъанлагъа тюшюб къалды унутургъа!

Халкъ барады эшелонлада онсегиз кюн
Ач-джаланнгач, къоюб Минги-Тауда мюлкюн!

Азияны джер-джерине къотарылды –
Ёлюклени джута-джута джер къарылды!

Сууну башын кесген Эмеген

Орайда-ра́ рí-рау рí-рау рí-ра-ра́-а

Ри-ра́у ри-ра́у рí-рау ри-рау рí-ра-ра́-а

Ри-рау ри-ра́у рí-рау ри-рау рí-ра-ра-а

Ри-ра́у ри-ра́у рí-рау ри-рау рí-ра́-ра-а

– Аття, джомакъ айт! – деб тилейди джашчыкъ.

– Айхай-айхай, санга да сёзюм – ачыкъ!

Зар Эмеген сууну башын кесгенди,
Нарт элини кызын-джашын кесгенди;

Ол пасыккыны хорлар-кысдар кыарыу – джокъ,
Нарт элинден энди суугъа барыу – джокъ!

Джюреклени кюйдюргенди-джаргъанды,
Буруш аман быллай джорукъ салгъанды:

— Джангыз уртлаб суудан тамчы кыоймагъан,
Аны ючюн а суудан кыарны тоймагъан

Шохум болур, джаным кибик кёрюрме —
Излегенин сёз да салмай берирме!

Келиб сууну эталмаса уа уртлам,
Джаны саулай джутаргъа мен унутмам!

Бу зорлукъдан чыгъалмай, халкъ безгенди,
Мадар табмай, кёб заманны тёзгенди.

Бир кёзюуде джортууулдан Алауган
Нарт элине мийик айрыдан аугъанд.

Къыйынлыкны чекген элни сезгенлей:

— Дурус тюлдю мындан ары тѣзген! – дей,

Гемуданы ашхы тукъум къамчилей,

Суу бойнуна учханды илячинлей!

Джетер-джетмез Гемуданы тылпыуу

Тебрегенди суу толкъунланы къуууб!

— Кимсе? – деди чартлаб чыгъыб Эмеген.

— Алауганма сууну ичерге келген!

— Да сен сууну эталмай къойсанг уртлам,

Джанынг саулай джутаргъа мен унутмам!

Ол сѣзлени эшитиб, Алауган кюлдю —

Эмегенни ачыуу кѣлтюрюлдю,

Уф деб, аны ол джагъагъа тюшюрдю

Сора, уф деб, юсюне сууну юрдю!

Къатышдырыб, хуб деб ичине тартды —

Суу бла бирге тылкъ этиб къойду нартны!

Кёзюн ачыб кьараса уа Алауган —
Эмегенни кьарны – толу адамдан:

Челеклиле, кьамалыла, шкоклула,
Малладан да – атла, кьойла, токълула...

Мал, адам да турадыла алгъасаб,
Излемейин мындан чыгъаргъа хыйсаб.

Ачыуланыб, кьыджырады Алауган:
— Нек турасыз ёлюкле болуб саудан?

Ёбкелерин, ичегилерин кесигиз!
Кьарнын джырыб чыгъаргъа кюрешигиз!

Ол кюрешиб ёргеракыгъа ёрледи —
Эмегенни кир джюрегин сермеди!

Зыб деб кесди кир джюрекни кьурч кьама —
Кьарнын джырыб кьуюлдула адамла!

Сора ёлюкге Гемуданы джекдиле,
Сюре-сюре терен чунгургъа джетдиле.

Туураб кьюоб, юсюн толтургъандыла,
Сууну да эски орнуна бургъандыла.

Сюргюндеги элиме къайтыб

Орайда́-а ри-ра-ра́-ау ри-ра-ра́-а
Ри-ра-ра́-ау ри-ра-ра́-ау ри-ра-ра́-а
Орайда́-а ри-ра-ра́у ри-ра-ра́-а
Ри-ра-ра́-ау ри-ра-ра́-ау ри-ра-ра́-а

Сюргюнде онтёрт джыл ашырдым,
Сау кьал, Джангы-Джер, кетейим!
Эски джарамы кьозгъадынг –
Ол ачыууму элтейим!

Къарачай халкъны кёчюрюб,
Кавказдан бери атдыла,
Мени да ёксюз кюнлерим,
Джангы-Джер, сенде батдыла.

Ол талай саман баракны
Тёгерегине эл кьонду,
Ол кьан кыйынын Къарачай
Былайда бошуна кьойду:

Кавказгъа къайтыб джашайды
Минги-Тау деген джуртунда.
Джангы-Джерге андан келгенме
Кюйерге эски отумда.

Сыртлыкъда сынсыз къабырла –
Ачы джылланы белгиси.
Бери кёчюрюб къыргъанны
Джууулурму бет териси!?

Сюргюнде онтёрт джыл ашырдым,
Сау къал, Джангы-Джер, кетейим!
Эски джарамы къозгъадынг –
Ол ачыууму элтейим!

Къыргъызстан, Бишкек областны

Джангы-Джер совхозу, 25. 02. 1990.

Джолоучулукъ зикирим

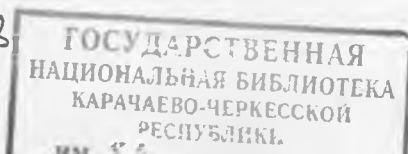
Рi-рау ри-рау ри-рау рi-и-рау

Ри-рау рi-и--рау ри-ра-ра

Рi-рау ри-рi-ау ри-рау рi-и-рау

Ри-рау рi-и-рау ри-ра-рi-а

Кара: 6148

Ачы ауруу сынадады
Ол сюргюн берген бушуу,
Зикир айта джюрююм да,
Аллах манга болушур!

Тебердиде туугъан эдик
Сегиз къарнаш, тёрт эгеч,
Барын ашырдынг эсенг а,
Ызларындан, Сослан, кёч!

Онбиринчи мен эдим да,
Мени гитчем – Асланбек,
Къыйынлыкъны бирге ётдюк,
Болуб бир-бирге билек!

Сийрат кёпюрден ётгенбиз
Ма бу джалгъан дуняда,
Къууанч этер кюнюбюзде
Ол къорады уядан.

Атам, анам, уллуларым,
Барынга да джыладым,
Гитчем Асланбек кетди да,
Мен ызындан джанлайым!

Ачы ауруу сынагады
Джюрегимдеги бушуу,
Зикир айта джюрююм да,
Аллах манга болушур!

10. – 23. 08. 2003.

Ташын джалаб, сууун ичиб

Орайда-ра́ ри-ра-ра́
Ри́-рау ри́-рау ри-ра-ра
Ора́йда-ра ри-ра-ра
Ри́-рау ри́-рау ри-ра-ра

Мен кѳргенме ол джашны
Къучакълагъанын ташны,
Джерни уппа этгенин,
Джыламукъла тѳкгенин!

– Джокъду бюгюн къыйынлыкъ,
Нек джылайса? – дедим мен.
Ол тыгъылыб-тыгъылыб
Джууаб этди кѳлюнден:

– Келгенинде къара кюн,
Кюрешдим джуртну джакълаб,
Мылы болмайын кёзюм
Джюрюгенме узакъда.

Отха кире айландым,
Бир джукъ мени эритмей!
Къайтханлайма уа джандым,
Тёзерге къарыу джетмей!

Туугъан джерни джылыуу
Джюрекге дженгил урду,
Кёзлеримден да сууну,
Не этейим, ол къуйду!

«Къобанны ташын джалаб,
Сууун ичиб да джашарма!»
Деген нарт сёзню энди
Мен айхай да ангыларма!

**Минги-Таугъа мен джангыдан
джерлешейим!**

*Ора-айда-ра орайда-ра орайда-а
Орайда-ра орайда-ра ора-айда-а*

Къарачай халкъ азат болду деб эшитдим,
Сора анга ма бу джырымы эшдим:

Кесим ючюн, сени ючюн да кюрешейим –
Минги-Таугъа мен джангыдан джерлешейим!

Кёб сатлыгъынг патриот халгъа кирди,
Алгъындача башчынг болалса кёрдю!

Аллайны юсюнде къуш къанат керди –
Кертилеге аны бла хурмет берди!

Минги-Тауну айрысында – толгъан ай,
Анга джудуз джарыкъ ышарыб къарай!

Кюн тиерге тау джитиле джылтырай,
Минги-Тауну этегинде – Къарачай!

Къраллыгъы къайтарылыб къууаныб –
Кеси оноун кеси къолуна алыб!

Къарачай-Шахар, 27. 04. 1991.

Уллу Къарачай

Ора-айда-ра ора-айда-ра орайда

Орайда-ра орайда-ра ора-айда

Бир сейирди Уллу Къарачай ёзен:

Аягъы – кёк, башы – къар гёзен!

Буз къатында бардыла гюлле –

Ашырама былайда кюнле!

Бек суйгенден агъарды чачым,

Гюлча кюлдю энди къууанчым:

Къарачайны шам ёзенинде

Джазны убба этгенди къачым!

Ма аны ючюн, Къарачай, сау бол!

Игиликден биз бералыб тол!

Джашнаб турсун хар ёзен, хар къол!

Бир сыйлыды бу сен тутхан джол!

Бир сейирди Уллу Къарачай ёзен:

Аяггы – кёк, башы – кьар гёзен!

Буз кьатында бардыла гюлле –
Ашырама былайда кюнле!

10. 11. 1982.

Элле эли кьарт Учкулан

Орайда́-а орайда́-а орайда́-а-ра

Орайда́-а орайда́-а орайда́-а

Орайда́-а орайда́-а орайда́-а-ра

Орайда́-а орайда́-а орайда́-а

Кёб минг джыл шууулдай келгенича

Шууулдайды ма энтда Кьобан;

Ючкюл эниде симсирейди

Элле эли кьарт Учкулан.

Скифи да, гуну, Темири да

Бой сал деб халкъны кёб кьырды.

Бел кьатдыр, марджа, аш болма джаугъа деб,

Учкулан анга эс табдырды.

Халкъны тебени тас болса да,

Къала эди бу урлукъгъа,
Тамам бек толса, огъай демей
Ол бир ёзеннге барлыкъгъа.

Былайданды бютеу Къарачай деб
Аз тюлдю ёхдем сёлешген!
Энтда ёс да, джангы элле къурарса!
Хазнамыды энди ёсген!?

Эсимдеди да ол кесими да
Дегенча джашнайса, джашна!
Уллу Джуртха керекдиле, элим,
Сенде туугъан къызла бла джашла!

Кёб минг джыл шуулдай келгенича
Шуулдайды ма энтда Къобан;
Ючкюл эниде симсирейди
Элле эли къарт Учкулан!

Аталадан келген берекет

О́ра-айда рí-ра-рау ри-ра-рау рí-и-ра-ра
Ри-ра-рау рí-ра-рау ри-ра-а-ра́

Ора-айда рí-ра-рау рí-ра-рау рí-и-ра-ра
Ру-ра-рау ри-ра-рау ри-ра-а-ра

Сени джангурларынг, Уллу-Хурзук ёзен,
Шатырымы башын тюйдюле,
Сени джангурларынг, шатырны джырлатыб,
Мени тынгылатыргъа сюйдюле.

Къарчаны ызларын кёрюрге келгенме,
Джырлайды да джангур тыяды,
Бир-бирледе уа бу Минги-Тау тюрбюнде
Шатыргъа ыйыкыгъа джыяды.

Тикледе наратла, джангур суудан тоюб,
Сюйюмлю-сүйюмлю къарайла,
Аладан огъары къарлы джитилени
Джангур булутла джалайла.

Былайда – джашил ханс, мийикде акъ кюртле,
Джангур джырылдай джууады;
Уллу-Хурзук сууу ырхыладан кёбюб,
Мазаллы ташланы къууады.

Шатырдан барына сүйюнуб къарайма:

Аталадан келген берекет!
Къарчаны джазыуларын джашырған уллу ёзен,
Тамбла аллай тахсангы бери эт!

Сени джангурларынг, Уллу-Хурзук ёзен,
Шатырымы башын тюйдюле,
Сени джангурларынг, шатырны джырлатыб,
Мени тынгылатыргъа сюйдюле.

Къарча

Орайда ри-рау ри-рау
Ри-рау ри-рау ри-ра-ра
Ри-рау ри-рау ри-ра-ра
Ри-рау ри-рау ри-ра-ра

Джарыкъ бюгюнлюгюмде
Тарих излей джюрюдум,
Ёмюрле теренини
Кескин ызларын кердюм:

Къарча-Тёбе, Къарча-Таш,
Къарчаны-Келилери...
Къарча башчы болгъанды

Дейле халкъны сёзлери.

Къанлы-Кёчюу, Къанлы-Джурт,
Къанлы-Илипин деген а
Айтадыла къан тёге
Сакълагъанын джерлени.

Чабыуул этмегенди,
Чабханланы ургъанды,
Санларындан акъгъан къан
Ташны-агъачны джуугъанды.

Кеси уа ёлмегенди –
Джюрегимде джашайды,
Мамырлыкъ бла азатлыкъны
Джакъларыкыгъа ушайды.

Таш эсгертме салмайма,
Къарачай халкъ – эсгертменг!
Джеринге джау чабхан кюн
Сенлей сермеширме мен!

Къобанны шоркъа джыры

Орайда́-а ри-рау рí-и-рау рí-и-ра-ра

Орайда ри-ра-ра́у ри-ра́-а-ра́-а

Орайда́-а ри-рау рí-и-рау рí-и-ра-ра

Орайда ри-ра-ра́у ри-ра́-а-ра́-а

Улла Къарачайгъа келиб киргенме,
Онгда – Учкулан, аллымда – Хурзук.
Ненча тамаша тарих эсгертмеге
Бу ёзенледе эс бёле оздукъ!

Ма Минги-Тауну да шоркъалары
Келедиле къобанлаб!
Мен сагъышлы къарайма,
Толкъунла тилин ангылаб.

Мен джашагъан ёмюрюмде
Кёб сууладан ётгенме,
Ауазлары сезим къозгъаб,
Кёб назмула этгенме.

Къобанны шоркъа джыры уа
Манга – аладан сыйлы,

Не ючюн десенг, халкъымы

Тарихин кесине джыйды!

Уллу Къарачайгъа келиб киргенме,

Онгда – Учкулан, аллымда – Хурзук.

Ненча тамаша тарих эсгертмеге

Бу ёзенледе эс бёле оздукъ!

Шахарчыгъым, сау этерге бир джара!

Ора́-айда-ра орайда-ра́ орайда

Ора́йда-ра ора́йда-ра ора́-айда

Ненча кере келген эсем да бери,

Эски джерча кёрюнмеди бир джери!

Джюрегиме сюргюн салгъанды джара –

Шахарчыгъым, сау этерге бир джара!

Этген эсем джашауда иги джора,

Учунуумду ол да сенде туругъа!

Сенсиз болуб джюрюген эдим салкъын,

Тамырларын сенде ийгенди халкъым!

Бурунгуларым болдула топурагъынг,
Сынлары уа къарангыда – чырагъынг!

Къыйынлары – джашнагъан табигъатынг,
Къарачай деген атлары уа – сени атынг!

Ненча кере келген эсем да бери,
Эски джерча кёрюнмеди бир джери!

Джюрегиме сюргюн салгъанды джара –
Шахарчыгъым, сау этерге бир джара!

Къарачай-Шахар, 21. 06. 1984.

Келмейди сенден кетерим!

Орайда-а орай орайда-ра

Ри-рау рú-рау ри-ра-ра

Орайда-а орай орайда-ра

Ри-рау рú-рау ри-ра-ра

Ишлерим къоймай турсала да,

Келмейди сенден кетерим,
Сиренле бла каштанлагъа
Бёленнген бу сыйлы джерим!

Халкъымы атын джюрютесе,
Тау ёшюню сыйлы сахар!
Этеклеринги джууб турады
Эки джанынгда эки къобан!

Сени кюнюнгде кюерикме,
Джангурларынгда джибирикме,
Аталадан джетген уям,
Санга табына ийилликме!

Ишлерим къоймай турсала да,
Келмейди сенден кетерим,
Сиренле бла каштанлагъа
Бёленнген бу сыйлы джерим!

Къарачай-Шахар, 27. 06. 1984.

**Мийик тауну кёкюрегинде
ышар!**

Орайда рú-и-ра-рăу ри-рау рú-и-ра-ра

Ри-ра-рау ри-ра-рау ри-ра-а-ра-а

Орайда рù-и-ра-рау ри-рау рú-и-ра-ра

Ри-ра-рау рú-ра-рау ри-ра-а-ра-а

Ёхдем аджирни ёшюнлюк джулдузуча,
Эки къобан къошулгъан джерде сахар,
Къарачайны атын алыб кесинге,
Мийик тауну кёкюрегинде ышар!

Ненча кюнню джорюдюм эсе да ичингде,
Шахарчыгъым, джангы кёрюннгенчаса,
Манга джокъду бир джер да сенден джашил,
Манга джокъду бир джер да сенден таза!

Кёгюрчюнчук мийикде къалкъыгъанча,
Сыйлы тауну ёшюнюнде тураса –
Бёр къызаса ёргеден кюлген кюнде,
Бёр да Тенгиз булутда джууунаса!

Къарачайны къадама къаялары
Тёрт джанынгдан мийиклеге узалыб,
Сыйлылыкъны сыйлайыкъ деб алгъанча,
Сен ариуну ала арагъа алыб!

Ёхдем аджирни ёшюнлюк джулдузуча,
Эки кьобан кьошулгъан джерде сахар,
Къарачайны атын алыб кесинге,
Мийик тауну кёкюрегинде ышар!

Ёмюрюм сени сюейим!

Орайда рí-рау рú-ра-ра

Рú-рай ри-ра-ра́й ри-ра́-а-ра

Рú-рай ри-ра́-рай рí-ра́-ра

Ри-рай рú-ра́-ра́й ри-ра́-а-ра

Сени кюнюнгде кюейим,
Джангурларында джибийим,

Аталадан джетген уям,
Ёмюрюм сени сюейим!

Ишлерим кьоймайдыла ансы,
Келмейди сенден кетерим,

Сиренли чегетлеге
Суу тауушунг джюрекни сылар!

Сени кюнюнде кюейим,
Джангурларынгда джибийим,

Аталадан джетген уям,
Ёмюрюм сени сюейим!

Къалайынга да джетиб къалайым!

Орайда-а ри-ра-рай ри-рай ри-и-ра-ра

Орайда ри-ра-рай ри-рау ри-ра-а-ра-а

Орайда-а ри-ра-рай ри-рай ри-и-ра-ра

Орайда ри-ра-рай ри-рау ри-ра-а-ра-а

Къалайынга да джетиб къалайым,
Ёзенле аягы Къарачай-Шахар,
Бир терк озады мени ёмюрюм,
Табылмай къалыр артда аллай мадар!

Ташкёпюр таба элтди орамынг,
Ызыма къайтдым чегет сыртлыкъны.
«Бууну» къатындан сени къарамынг
Кесине тартды санга тансыкъны!

Эниб келдим да энтда къарадым
«Горянка» деген кыыз эсгертменге,
Бирлик элинге кетиб барама,
Теберди суудан джыр макъам келе.

Ол бир джаныны къаяларына,
Суудан ары ётуб, ма салам бердим,
Таулагъа ёрлей, тауладан эне,
«Азатлыкъ тюзю» майданнга келдим.

Къалайынга да джетиб къалайым,
Ёзенле аягъы Къарачай-Шахар,
Бир терк озады мени ёмюрюм,
Табылмай къалыр артда аллай мадар!

Къарачай-Шахар, 24. 09. 1990.

Ёрюзмекни эсинге салырма!

Орайда-а ри-рау ри-рау ри-ра-а-ра

Орайда-а ри-ра́-рау ри-ра-ра

Орайда-а ри-рау ри-рау ри-ра-а-ра

Орайда-а ри-ра́-рау ри-ра-ра

Орайда-а ри-ра́-рау ри-ра-ра-а

«Мен джолгъа кесим джангыз чыгъама»:
Аллымда джолум – буз къырпакълы,
Ненча мискин тик ёрге баралмай,
Буз къабхакъдан тюбюне акъды!

Акъыртын барама тагъайла бла,
Огъаргъыны кюч этиб джыра,
Джууукъ иймей тыяргъа излейди
Мийикден Къызыл Фук къыджыраб!

Ёрюзмекни эсинге салырма,
Къайтарырма халкъгъа берекет!
Тохтамасанг, уянга барырма,
Тынч болсанг а, къайтармазма дерт!

«Мен джолгъа кесим джангыз чыгъама»:
Аллымда джолум – буз къырпакълы!
Ненча мискин тик ёрге баралмай,
Буз къабхакъдан тюбюне акъды!

Черкесск – Пятигорск, 09. 03. 1991.

Халкъым, мен санга кесимча къуллукъ этеме!

Орайда райда орайда райда-а орайда-а

Орайда райда орайда райда ора-айда

Орайда райда орайда райда-а орайда-а

Орайда райда орайда райда ора-айда-а

Халкъым, мен санга кесимча къуллукъ этеме –

Бютеу ёмрююмю тауларынгы тинте ётеме!

Излегеним а – сени къалдыргъан ызларынг,

Джыйдым – билсинле энди джашларынг-къызларынг!

Окъут илмунгу деб, кърал эркинлик бергенди,

Джаш тёлю андан усталыкъ ала келгенди.

Аллах айтса, ол бу илмуну ёсдюрюр –

Миллетлигинги бютеу дунягъа ётдюрюр!

Халкъым, мен санга кесимча къуллукъ этеме –

Бютеу ёмрююмю тауларынгы тинте ётеме!

Къарачай-Шахар, 22. 01. 2005.

Халкъым бла Минги-Тауу

Орайда-ра орайда-ра

Орайда-ра орайда

Орайда-ра орайда-ра

Орайда-ра орайда

Минги-Тауну тегереги
Къарачай бла Малкъарды.
Бу ол тауун сыйлагъанча
Киши джугъун сыйлармы?!

Дангыл тюзле бу халкъны
Тартмагъанларын кёрдюм,
Сора ма бу нарт сёзге
Терен магъана бердим:

«Ташын джалаб, сууун ичиб
Джашасам да, джашарма,
Келир заман, Минги-Тауда
Мен джайларма-къышларма», —

Дей эди тюзде таулу,
Рысхыгъа батханлыкъгъа.

Айтханыча да болду:
Киргенбиз тау джорукъгъа.

Минги-Тауну тегереги
Къарачай бла Малкъарды.
Бу ол тауну сыйлагъанча
Киши джугъун сыйлармы?!

Къошулсунла Къарачай бла Малкъар!

*Ора-айда-ра орайда-ра о-орайда
Орайда-ра-а орайда-ра ора-айда*

Эки джарты болуб джашайды бир халкъ,
Мадар табыб биригири аны – хакъ!

Къайда ангысыз эки халкъгъа санайды,
Англагъан а ачы джарсыу сынайды!

«Бир миллетден жаратылгъан эки халкъ!» —
Деб къычырыу бизни эки этеди —

Арабызгъа буруу болуб тургъанны
Мындан ары кѳрмезге юретеди!

Бирикдириб Малкъар бла Къарачайны,
Бир джюрюсем арасында джангыз айны!

Алай а мен къошулууну кѳрлюк тюлме,
Башха тѳлю джетерикди ма ол кюннге!

«Бюгюнден иги боллукъду тамбла!»

Орайда-а-ра орайда-ра ра-ай-да

Орайда-а ора-айда рай-да-ра-а

Орайда-а-ра орайда-ра ра-ай-да

Орайда-а ора-айда рай-да-ра-а

Орайда-а ора-айда рай-да-ра-а

«Бюгюнден иги боллукъду тамбла»—

Бу умут джарым ёмюр элтди,

«Бюгюнден иги боллукъду тамбла» —

Бу иннет хорлабды джюрекни!

Джашауну ауурлугъуна бой бермей,
Кюн сайын джангы дыгаласда,
Джюгюмю дженгилленгенча кёрмей
Барама бет буруб тау аязгъа!

Джюрек кыллагъа кюч тийеди хаман –
Себеб табыб, джумушатама мен.
Джарсыула бла сермеше атлайма –
Халкыма джумуш этеме мен!

«Бюгюнден иги боллукъду тамбла» –
Бу умут джарым ёмюр элтди,
«Бюгюнден иги боллукъду тамбла» –
Бу иннет хорлабды джюрекни!

Джангыз Эмен

Ора-айда-ра орайда-ра ора-айда-а
Орайда-ра орайда-ра ора-айда

Джангыз Эмен энтда тынгылайды джелге,
Тамырларын терен батдырыб джерге!

Бутакъларын джел тюртеди-тартады,

Ол болумда заман хайда саркъады!

Эменни уа – кѣб ёмюрлюк сынамы,
Андан келген аны уллу чыдамы,

Шошлукъну керти келлигин билгени,
Аны ючюндю аны джелге кюлгени!

Москва, «Украина» къонакъ юй, 11. 05. 1983.

«Орайда» айтыуум бла «бссам!»

*Орайда́ ри-ра-рау ри-ра-ра́ ри-рау ри-ра-ра́-а
о́-ри-ра-ра*

Орайда́ ри-и-рау ри-ра-ра́ ри-ра́у ри-ра-ра

Кёкюрегимде бу ура тургъан тохтаса,
ой тохтаса,

Аны бла тохтар «Орайда» айтыуум бла «бссам!»

Ары дери уа чатланы сасыта джырларма,
ой джырларма –

Къууанчха – къууанч, бушууларынга джыларма!

Кёб мингджыллык тарих ызынгы ызлаб ётгенме,
ой ётгенме—

Ол ызларынгы таулада музей этгенме!

Къарачай, Малкъар эки халкъды деб бёлгенле,
ой бёлгенле —

Халкъны ичинде джанлары саулай ёлгенле!

Сёз айтырыгыны эсин: «Алан!» — деб буруучу,
ой буруучу —

Бурунгу халкъ атын тилинде сакълаб туруучу,

Къарачайлы-малкъарлы, сизден башха киши табмадым,
ой табмадым —

Джомакъгъа джомакъ деб, керти джолунг бла атладым!

Кёб мингджыллык тарих ызынгы ызлаб ётгенме,
ой ётгенме —

Ол ызларынгы таулада музей этгенме!

Ма бу джетишимим а мени джырлатыуча джырлатды,
ой джырлатды —

Кертини суймеген кёблени тамам чарлатды!

Кёкюрегимде бу ура тургъан тохтаса,
ой тохтаса,
Аны бла тохтар «Орайда» айтыуум бла «оссам»!

Ары дери уа чатланы сасыта джырларма,
ой джырларма –
Къууанчха – къууанч, бушууларынга джыларма!

Къарачай, Малкъар эки халкъды деб бёлгенле,
ой бёлгенле –

Халкъны ичинде джанлары саулай ёлгенле!

Курорт Теберди – Къарачай-Шахар,

07. 02. 2003.

Не бла махданныкъса деб сорсанг

Орайда-ра-а орайда-ра-а орайда

Орайда-ра-а орайда-ра-а ора-айда

Орайда-ра-а орайда-ра-а орайда

Орайда-ра-а орайда-ра-а ора-айда

Не бла махданныкъса деб сорсанг

Сюргюнде халкъ берирге джетген кюн джан,

Аны джуртун къарачайсыз этмедим —
Къачыб келдим да, ызымдан кел дедим!

Халкъны эллерин кючлегенни ашырдым —
Къууанчымы ышырыуча ышырдым!

Келе тургъан халкъны аллына ашыкъдым,
Минги-Таугъа байрагъын алыб чыкъдым!

Буруннгусун ачыкълаб, бердим халкъгъа:
Майна, къара табхада кёб китабха!

Минги-Тауну тегереги ёзенлени,
Сыртлыкъланы, сахар тюблени, эллени

Джарым ёмюр тинтиб, тинтиб, тинтиб турдум —
Буруннгугъа эндигини эсин бурдум,

Китабла эте ташларыны джазыуларын
Да агъарта зар къауумну азауларын!

ДУНИЯНЫ МИЙИКЛИГИ

Орайда ра-айда орайда

Орайда ра-айда райда

Орайда райда о-орайда

Орайда ра-айда райда

Таула тауу Минги-Тауум,
Нарт джылкыда нарт тюе.
Дунияны мийиклиги,
Къарт болдум сени сую!

Мингджыллыкыла теренинден
Келе келген эсгертме,
Таш садакыла табханма
Этегинг таш терекде.

Туугъан тауум, ол нек чыкъды
Бу сенлей мийикликге?
Тарихни табларында
Излерге бек керекме!

Ата-ананы тарихин
Билген борчду уланнга!

Минги-Тау, къалай татлыса

Минги-Таулу аланнга!

Къарачайдан къарадым,

Малкъардан да къарадым –

Туугъан тауум деб, барыб,

Бузларынгы джаладым.

Нарт баласы этгенча,

Бузунгдан борбай этдим –

Сени джырынгы джырлаб,

Дюн-дунияда той этдим.

Тансыкълаб къайтыб санга,

Айрынгда джел къакъдырдым,

Наныкъ этеклерингде

Тангларымы атдырдым.

Таула тауу Минги-Тау,

Нарт джылкъыда нарт тюе,

Дунияны мийиклиги,

Къарт болдум сени сюе!

Археолог
Евгения Павловна Алексеева

Орайда ри-рау ри-рау ри-ра-а-ра

Орайда ри-рау ри-рау ри-ра-ра

Орайда ри-рау ри-рау ри-ра-ра

Орайда ри-рау ри-рау ри-ра-ра

Кеслерин кюннге кыздыра сюеледиле
Минглеб минг джыллагъа шагъатлыкъ къаяла.
Алагъа къазылгъан дорбунла кёрюнедиле,
Тюблери – шиякы, башлары – къалала.

Ары уа бир кыыз джыйыны бла чыкъгъанды,
Джер-джерни чучхутады ол, кёб зат таба.
Ол бурунгу тау джашаугъа джолукъгъанды –
Айырады джерден чыкъгъанны гузаба:

Муну сарматлы къалдырды былайда,
Муну уа – алан, ма муну – булгарлы,
Гуннлу, шумерли, киммерли, хазарлы...
Аладан а мында талай халкъ къуралды.

Кимди бу ала кёзлю келбетли кыыз?

Ленинград ёсдюргенди муну ажымсыз,
Къучагъын да кериб тюбегенди Кавказ –
Таулула тарихин ачыкълаб хайда джаз!

Ол Къобан башы кёб ёзенни чучхуду,
Джылланы онларын ашыра-ашыра,
Таула тахсасы джер тюбю хапарын
Кюнле-кечеле бла джыя башына.

Энди къайда да белгилиди аты,
Терен оюму, айбатлы къууаты.
Аны алкъын джангызды тутхан мураты:
Илмугъа къошайым деб ишлейди къаты.

Сен урунган институт алды орден,
Анда уа – уллу юлюшюнг. Бек сау бол!
Мындан ары тыймайма, бек ашыгъаса да,
Минги-Тау таба сен салгъанса да джол.

Анда уа, кюннге къыза, таб суйеледиле
Минглеб минг джыллагъа шагъатлыкъ къаяла.
Алагъа къазылгъан дорбунла кёрюнедиле,
Тюблери – шиякы, башлары – къалала.

ЁМЮРЛЮК САГЪЫШ

Ора-айда ри-ра-ра́ уа

Орайда рí-и-ра-ра

Орайда рí-ра-рау ри-ра́-а-ра́-а

Ора́-айда ри-ра-ра уа

Ора́йда рí-и-ра-ра

Орайда рí-ра́-рау ри-ра́-а-ра-а

Эй сау кьалыгъыз а,

Элим-джамагъатым,

Ахыр кюнлерими джашайма!

Алай болгъанлыкъгъа

Минги-Таугъа къараб,

Ёмюрлюк сагъышны башлайма.

Бурунгу джазмабыз -

Тарих джолда ыз,

Джерни, чауулну да тюбюнде

Кёб ёмюрлени

Кавказ ёрлени

Тахсасыча турду кёрюнде.

Санаб борчума,

Аны ачханма,
Кандидатлыкъ, докторлукъ да – ол.
Кёзюме кёрюнюб,
Сагъыш этдиреди
Мингджыллыкъла келген тарих джол.

Бу Минги-Тауну
Этеклеринде
Энтда не сынарыкъ болурбуз?
Бу тау эс бёлдюрюб,
Энтдамы келирле
Къайда башкес, къайда джелмаууз?

Хар бир джюзджыллыкъда
Халкъыбыз къырыла,
Уллу мингджыллыкъла ашырдыкъ,
Бу тейри тауубуз
Бизге кёл эте,
Отубузну хайда ышырдыкъ.

Эй сау къалыгъыз а,
Элим-джамагъатым,
Ахыр кюнлерими джашайма!
Алай болгъанлыкъгъа

Минги-Таугъа къараб,

Ёмюрлюк сагъышны башлайма.

18. 05. 2004.

Ол халкъгъады мени эм уллу борчум!

*Орайда-ра́-а ри́-рау ри-ра́у ри-ра-ра́-а
Ри-ра́у ри-ра́у ри-ра́у ри-ра́у ри-ра́-а-ра*

Джан къуралгъан кюнден бери суймеклик
Джашайды да, аны айхай биз чекдик!

Туугъан джуртду мени таймаздан сюерим,
Ахырында кесим боллукъма джерим!

Мен былайда таулу юйде туугъанма –
Сыйлы джерни терим бла джуугъанма!

Мен былайда таулу къызны суйгенме –
Аны исси кюнюнде кёб кюйгенме!

Минги-Тауну кюн берген балалары
Джасайдыла Къобанны джагъаларын!

Ол халкыгъады мени эм уллу борчум –
Мен ишлейме болуб ма анга джолчу!

Черкесск, 18. 06. 1983.

Джырлайма мен джырларынгы, Къарачай!

*Ора-айда-ра орайда-ра орайда-а
Орайда-ра орайда-ра ора-айда*

Джырлайма мен джырларынгы, Къарачай,
Ышанларын мыйымда тинте-сынай!

Мингджыллыкъла теренини ауазын
Джетдиргенди таулуну тылпыу аязы!

Таула ючюн къаты сермеш – алада –
Къаялада, ёзенледе, къалалада!

Сермешуню отларында – суймеклик,
Ариулукъгъа магъана, сый бермеклик,

Тенглик ючюн джашауларын аямау –
Сатлыкъ болуб сыйны кирге боямау!

Ёмюрлюкге тауда джашар умутда
Таш ариулаб, джер ачыу кьолда-сыртда!

Джырлайма мен джырларынгы, Къарачай,
Ышанларын мыйымда тинте-сынай!

Мингджыллыкъла теренини ауазын
Джетдиргенди таулуну тылпыу аязы!

Черкесск, 02. 09. 1984.

Уллу джырчы Хабичланы Мухаммадха

*О-орайда ри-рау-а ора-айда ри-ра-ра
Ора-айда ри-и-ра-рау ри-ра-а-ра-а
О-орайда ри-рау-а ора-айда ри-и-ра-ра
Ора-айда ри-и-ра-рау ри-ра-а-ра-а*

Эй Хабичланы Мухаммад ёлгенли
«Орайда» эшитмей турама!
Къарачай-Малкъар, сенден тилерим –
Адетни кьояргъа унама!

Эй Хабичланы Мухаммад ёлгенли

«Орайда» эшитмей турама!
Не ишибизде да «Орайда» гимн эди,
Нек унутасыз деб сорама!

Эй Хабичланы Мухаммад ёлгенли
«Орайда» эшитмей турама!
Мингджыллыкъланы къууанч берген ауаз,
Дуня къорагъынчы къорама!

Эй Хабичланы Мухаммад ёлгенли
«Орайда» эшитмей турама!
Къарачай-Малкъар, сенден тилерим –
Адетни къояргъа унама!

Къарачай-Шахар – Черкесск, 28. 08. 2004.

М. Ю. Лермонтов

Романс

Орайда́-а-ра о́райда-ра ра́-ай-да
Орайда́-а ора́-айда рай-да-ра-а
Орайда́-а-ра о́райда-ра ра́-ай-да
Орайда́-а ора́-айда рай-да-ра-а
Орайда́-а ора́-айда рай-да-ра-а

1

Мен джолгъа кесим джангыз чыгъама,
 Чарс ичинде таш джол джылтырайд.
 Сёлешеди кёкде джудуз джудуз бла,
 Шош кече аулакъ кёкге тынгылайд.

2

Кёкледе къууанч бар, тазалыкъ бар,
 Джер джукълайд кёксюл джарыкълыкъда.
 Мен а нек ачийма, нек мыдахма,
 Не сакълайма, сокъуранамамы джукъгъа?

3

Сакъламайма джашаудан бир джукъ да,
 Къыйналмайма озду деб да заман,
 Излегеним эркинлик бла бошлукъду,
 Бир джукъларем къутулуб къайгъыладан!

4

Алай а мен къабыр джукъугъа кирмей,
 Ёмюрлюкге алай джукълаялсам:
 Джашау кючле къалкъый кёкюрегимде,
 Рахатлыкъда солуй-солуй турсам!

5

Сюймекликни джырын айта, татлы ауаз
 Кече, кюн да мени ийнакълаб турса,
 Ёмюрлюкге джашилленген къара эмен,

Манга ийиле, ариу шууулдаса!

Кёчюрдюм Москвада 02. 12. 1984.

Аладан алабыз биз дерсле!

Орайда ри-рау ри-рау ри-рау

Орайда ри-рау ри-рау ру-рау

Орайда ри-рау ри-рау ри-рау

Орайда ри-рау ри-рау ри-рау

Тарихни сюзебиз джолларын –

Тюшкюребиз джылланы эсге,

Хайырлысын айырыб, сюзюб,

Аладан алабыз биз дерсле!

Тюз бла чыгъалмагъан джолгъа

Джар таба болады да джоргъа

Эслилеге орунун къояды,

Хар эсли уа тыйгъычла ояды.

Кенгден кенг болады джолубуз,

Ёрден ёрдю, джарыкъдан джарыкъ!

Джаш тёлю, бизни тамам бек оз –

Бол тёлюнге ма сен да джарарыкъ!

Тарихни сюзезбиз джолларын –
Тюшюрлебиз джылланы эсге,
Хайырлысын айырыб, сюзюб,
Аладан алабыз биз дерсле!

01. 11. 1987.

Атланганма мен этиб табу!

Орайда́-а-ра орайда-ра ра́-ай-да
Орайда́-а ора́-айда рай-да-ра-а
Орайда́-а-ра орайда-ра ра́-ай-да
Орайда́-а ора́-айда рай-да-ра-а
Орайда́-а ора́-айда рай-да-ра-а

«Мен джолгъа кесим джангыз чыгъама»

Умутум бере-бере къарыу.

Узакъны кёрюб, мен ачылама

Къайгъыладан; джюрегимде – джарыу!

Орнунда джатхан ташны басады

Тюрсюнюн тюрлендире габу!

Тохтаусуз джолда баргъан тазады –

Атланганма мен этиб табу!

Тёбенде акъ булутла – таулача,
Ёргеде уа джылтырайды кюн.
Арада барады аулакъны ача
Кёксюл кьуш кьанатларын кериб.

«Мен джолгъа кесим джангыз чыгъама»,
Болсала да биргеме тенгле.
Энчи оюмум, энчи сагъышларым бла
Тюбейме мен хар тийген кюннге!

Черкесск – Алма-Ата, 20. 02. 1990.

Аллай бир эгеб турчу темирни!

Орайда рú-рау рú-рâ-ра ри-рау

Орайда-ра ри-рâу а рú-рâ-а-ра

Орайда рú-рау ри-рâ-ра ри-рâу

Орайда-ра рú-рау рú-рâ-а-рâ

Кёк кюкюреуге, джангургъа тынгылаб
Этген джырларым джанымдадыла,
Сослан эшикни къадауун беклеб
Джазады дегенле джангыладыла!

Элиялагъа кьойнуму ачыб,
Джангур тамчыла бетимде ойнай,
Къыйынлыкълагъа джюрегим ачыб,
Ауазым кёкде тейрини къыйнай

Джырлаб тургъанма мен ёмюрюмю!
Аллай бир эгеб турчу темирни,
Андан билirse – мени нем къалды!
Байлыгъым болса, алалгъан алды!

Кёк кюкюреуге, джангургъа тынгылаб
Этген джырларым джанымдадыла,
Сослан эшикни къадауун беклеб
Джазады дегенле джангыладыла!

Курорт Теберди, 02. 05. 1991.

**Джарсыуунгу
чыдам къылыч бла юздюр!**

*Ора-айда-ра орайда-ра ора-айда
Орайда-ра орайда-ра ора-айда*

Тюшдю эсе къыйынлыкъны сынаргъа,
Хазыр болуб къалма чынча сынаргъа!

Мадар табыб, кеси кесинги тездюр –
Джарсыуунгу чыдам кылыч бла юздюр!

Буруу болуб, кенделен тюшсе тыйгыч,
Болалчы сен аны кесерге кылыч!

Къарыунгдан келмесе да, тохтама –
Гитчеликден бу джорукъну тутханма!

Акъыртын да, терк да болгъанды джюрюш,
Бек уллуду джашаудан джетген юлюш!

Къарачай-Шахар, 20 – 24.. 09. 1995.

Да не табдынг, бу сталинчи джыйын!

Орайда-ра орайда рú-ра-рау

Орайда-ра ри-рау рú-и-рау

Орайда-ра ри-рау ри-рау ри-рау

Орайда-ра ри-и-рау ри-рау

Орайда-а-ра ри-рау ри-рау ри-рау

Орайда-а-ра ри-и-рау ри-рау

Мен джашадым насыбны кёрмейин,

Сабийликден ёксюз кялыб.

О не табдынг, бу сталинчи джыйын,

Манга бу кыйынлыкны салыб!?

О не табдынг, бу сталинчи джыйын,

Манга бу кыйынлыкны салыб!

Нек сыйырдынг бизни юйюбюзню?

Рыхыбызны нек кючлеб алдынг?

Нек ашырыб Кавказ джуртубуздан,

Узакъ кьум тюзлеге салдынг?

Нек зор бла чыгъарыб джуртубуздан,

Узакъ кьум тюзлеге салдынг?

Анда джер тюбюнде джатадыла

Къралгъа керти атам бла анам,

Ала бла джатады насыбым да,

Сизге болмагъанлай хатам!

Ала бла джатады насыбым да,

Сизге болмагъанлай хатам!

Къартлыгъыма дери джарсыгъанлай

Джетиб, неге къарайма мен?!

Къралны чачхан башчыбыздан

Узатылды талай тюмен!

Къралны чачхан башчыбыздан
Узатылды талай тюмен!

Мен джашадым насыбны кърмейин,
Сабийликден ёксюз къалыб.

О не табдынг, бу сталинчи джыйын,
Манга бу къыйынлыкъны салыб?!

О не табдынг, бу сталинчи джыйын,
Манга бу къыйынлыкъны салыб?!

Черкесск, 17. 12. 1998

Ол а кетгенди да Минги-Тау этегин къазаргъа!

О-орайда ри-рау а ри-ра-рау ри-рау

Ри-ра-рау ри-рау а ри-рау ри-ра-рау ри-ра-ра

Ри-рау ри-ра-рау ри-ра-рау а ри-рау

Ри-ра-рау ри-рау ри-ра-рау ри-рау ри-ра-ра

Эй Сослан ёлмегенди уа, о джашла,
Ол а кетгенди да Минги-Тау этегин къазаргъа –
Ол Тейри Тауну къралгъанындан башлаб,
Халкъыны керти, сыйлы тарихин джазаргъа!

Эй къат-къат тюшгенди уа, о тенгле,

Джерни тьюбюне хар мингджыллыкны хапары!
Аланы сакълайды Тейри Таудан эннген
Къарачай-Малкъарны хар бир ёзени, хар тары!

Эй къалыупаладан башланган джер китаб,
Мен ёмюрюмю ма сени къаза ашырдым –
Бурундан келген ызыбызны табыб,
Ышанлары бла джюрек отуму ышырдым!
Курорт Теберди, 17. 08. 2000.

Тарих излей, «ийне бла кёр къазама»!

*Орайда-ра́ орайда-ра́ орайда
Орайда-ра́ орайда-ра́ ора́-айда*

Къачанлада бойсундурдукъ ёрлени?
Къарангыды мингджыллыкъла терени!

Алимлени китабларын тинтеме –
Оюмларын эсимде джюрютеме!

Кетиб, тауда тарих ызын ызлайма –
Ёмюрлени тахсаларын къозгъайма!

Къайтыб, кюнле, айла джылла джазама –
Тарих излей «ийне бла кёр къазама».

Табланмаса, тынч кесмегенча чалкъы,
Тарихсизлик дуппукъ этмесин халкъны!

Буруннгусуз бюгюннгю ангылашынмаз,
Бюгюнсюз а тамбла толу ачылмаз!

Халкъ тарихин миндеуледен джыяма,
Ол иш ючюн ёзге асыудан тыйылама!

Халкъым, мындан тарихли бол, эсен бол,
Мындан башха керек тюлдю манга джол!

Тауланы джоллагъанма!

Ора-айда-ра орайда-ра орайда-ра

Орайда-ра орайда-ра ора-айда

Бу тауланы иги билген ким эсенг, ол
Мени къатымда махданма да сабырчыкъ бол!

Къайсы ташыны къалай джатханын айтыб берейим,

Сыйлы-сыйлысын тизалыр эсенг, бир кёрейим!

Суратлары мени альбомумдадыла,
Джазыулары мени томумдадыла.

Аланы излей тауланы джоллагъанма,
Ол джоллада кёб ташны джокълагъанма.

Халкъ тарихин миндеуледен джыйгъанма,
Энди аны джырларымда джырларма!

Сейирдиле Къарачайны таулары,
Кеслерича тамаша – хапарлары!

Индиш Башы

Орайда-ра орайда-ра ора-айда

Орайда-ра орайда-ра ора-айда

Индиш Башы, Индиш Башы, Индишим,
Къач келгенлей, чалкъы тюбюнде тешин,

Джабба-джашил гимых сыртла боласа,
Таб ишленген гебенледен толаса!

Ол кезюуде кёрюнеди минг джылла
Джер-джеринге салыб тургъаны джолла.

Таб джонулгъан талай джюз таш кешененг,
Аныча кёб адам сурат эсгертменг.

Джерлеринги бир аты – Сынла Арты,
Хар бир сыны – халкъымы бирер нарты!

Туудукълары чаладыла юсюнгю,
Тамашагъа санай сени кюзюнгю!

Алания

Ора-айда-ра орайда-ра ора-айда-а

Орайда-ра орайда-ра ора-айда

Ора-айда-ра орайда-ра ора-айда-а

Орайда-ра орайда-ра ора-айда

«Къарачайлы!», «малкъарлы!» дер орнуна:

«Алан!» – дейди мени ахлум ахлума!

Джерине да Алания дегендиле,

Къарачай бла Малкъар болду джангыра.

Алания – Минги-Тауну төгереги –
Излеб бир кёб джазыу табдым джер-джерингде,
Алания – муну джазгъанны джюреги –
Артыкъ суюдюм, сенде аланы кёргенимде!

Мен аланы окъудум да, тили – булгар,
Алания, ол сёз энди майна – малкъар.
Сени тилинг булгарланы тили эди,
Ол къарачай-малкъарлыны тилиди энди.

Билялны сыбызгъысы

Ора̇-айда ри-ра-рау ри-рау рú-ра-ра
Ора̇-айда ри-ра-рау ри-ра-рау рú-ра̇-а
Орайда̇-ра рú-рау ри-ра-рау рú-ра-ра
Орайда ри-ра̇-рау ри-ра-рау ри-ра-ра̇

Балдыргъан къаура, несе ёсген джерингде!?
Билялны къолунда уа – сыйлы сыбызгъы!
Ныгъышда бир кюн ол таралтды да сени,
Макъамынг андагъын-мындагъын да джыйды!

Ныгъышда бир кюн ол бир джарыкъ сокъгъанлай,

Сагъышым чачылыб, джюрегим ойнады,
Ныгъышда бир кюн ол «Гокганы» тартханлай,
Джюрегим бир татлы сезимле сынады!

О туугъан джерими тамаша ауазы!
Ёмюрле терени, къарангы теренле
Балдыргъан къаурагъа ма сени сингдириб,
Къарачай кишиге бердиле нёгерге!

Къарча садагъы бла бирге джюрютгенди,
Гетмен бла сени джаратханды Боташ!
Адам къан тёгюлмесин деб азмы сокъгъанды
Адурхай, Къарчагъа, Боташха да къарнаш!

Ма Билял да согъады элни къаратыб,
Бир ариу келишиб къартланы эжиую!
Ма Билял тохтады да, джетгенди халкъны
Огъурлу устаны алгъышлар кёзюую!

– Аперим къарнашха!

– Джюрекни джабсардынг!

– «Ачемез» джигитни, джаным, Билял, бир сокъ!

Эл келиб ныгъышха, тилеген заманда

Билялда – таукеллик, Билялда – огъай джокъ!

Узакъдан-узакъдан бир макъам эшитилди,
Эжиуге Къобанны ауазы къошула;
Джангырды-джарыды, мийикге ёрледи,
Таб, мени да элтди ёзенле башына!

Меджисуу заманла, кечеги Кёнделен.
Ай джарыкъ къучакълаб топракъбаш юйлени!
Мазаллы оджакъла бир сабыр тютюнлей,
Къарачай сыгынны сезиле кюйгени.

Къыйырда – джылкъыны гюрюлдеб юргени,
Итлени юргени, аджирни кишнеую.
Табхырда - тууайлау, къой къойгъа макъырыу,
Арада – Къобанны къаяла тишеую!

Джагъада бир юйде уа таулу кюбесин
Кийиб, къылычын да такъды джанына!
– Кърым хан бетсиз дау салыб учузлайды –
Бармазма, огъай, джауума джалына!

Ол темир бёрк кийди, джаясын да алды,
Ачыудан кёзлери керилиб от джана!
Къатыны Боюнчакъ бойнуна къадалды:
– Былай этсенг а, бизни ёлгеннге да сана!»

– Багъалы Боюнчакъ! Юйюмю джарыгъы!

Къарачай таулары хурметли мѐлеги!

Сени джаума кѐз кѐре бергенден

Майданда сермешиб ѐлгеним – кѐб иги!

Татартюб къаланы Тохтамыш ойдургъан кюн,

Монголла – тул-тубан, аланла да – алай,

Аулакъда аскерле къатышыб союшхан кюн

Кѐб джауну санладым къолларым да къанай!

Ол кюн сен, бу джуртну айтылгъан тулпарыча,

Къылычны джаулары юсюнде ойнатдынг –

Ол кюйген-къаралгъан джерни хар атламы ючюн

Татартюб тюзюнде кѐб джауну аунатдынг!

Мен эздим ол сени ызлагъан монголну –

Тохтамыш таныды къарачай къаманы!

Алары къатында неди-не бу Кърымны

Къарачай элде джыйлагъан аманы!?

Ёмюрле ѐтдюле таулары къууатын

Маджалача бу тыш ханлыкъла эмгенлей!

Бирлени къыстасакъ, эшитиледи мычымай

Экинчи джыртхычны угулуб келгени!

Бу джуртну теблерге излеген кёблеге
Кёб тюрлю джорукда мен тюеб сёлешгенме –
Не джасакъ, не аскер болушлукъ, не аныча бир зат
Берирге кёб кере келишгенме.

Аманны тебсиге олтуртсанг, кызынгы
Тилер деген бошду муну къатында!
Джасакъ да алыб, зар кёзюн къаратханды
Кърым хан мени юйюмде къатыннга!

Джасакъны бир берирсе, бир андан къутулуб,
Чыгъаргъа да болурса азат джашаугъа.
Сыйынгы теблетсенг а, табылмаз артда сый,
Не да эт: ёл, ёлтюр... Отоу берме джаугъа!

Танг белги берирге джетерикди аскер,
Тенгим Азнаур келтирликди аны.
Майданда мен аусам, ол алыр къанымы,
Атамы джанында къабыргъа ол салыр!

Джюрекни арасы бла ётеди макъам –
Болумну кёзюме бир кескин кёргюзеди:
Хан кириб келгенлей, тамаша Боюнчакъ
Ышарыб, ийнакълаб, кёб кука сёз тизеди...

Ханны Боюнчакъ месисин тартханлай,
Ачез садагъын чардакъдан атханлай,
Ых да демеди хан – чалынганча ауду,
Ёлюкню кюйюзге чырмады да таулу,
Джыйгъычха быргъаб, терк ызына атлады,
Къылычын чыгъарыб, эшикни сакълады...

Балдыргъан къаура, несе ёсген джерингде!?
Билялны къолунда уа – сыйлы сыбызгъы!
Элинде тенгине ол кюйду да сени,
Озарыкъ джолларын уллу сый бла озду!

Тамаша тартыуу къулакъгъа чалыша,
Джашауну джолунда мен атлайма алгъа!
Бу болсун эсгертме джюрекни ауазын
Къаурагъа айтдыргъан Кипке улу Билялгъа!

Минг джолну арасында

Орайда-ра́ о́-орайда-ра

Орайда-ра́ о́-орайда-ра

Орайда-ра́ рú-рау ри-ра-а-ра́-а

Орайда-ра́ о́-орайда-ра

Орайда-ра о-орайда-ра

Орайда-ра рú-рау ри-ра-а-ра-а

Кимди гитче заманында
Уллу болургъа суймеген,
Кёб джолну да кёрмеген сынаб!
Киши эталмагъан бир иш
Тындырсам деб, мен къаллай бир
Кюрешгенме кесими къыйнаб!

Юч джолну арасында да
Табыб къоялмайса мадар
Аджашмай бир тюзюн сайларгъа,
Мен минг джолну арасында
Джарсый кёб джыл ашыргъанма,
Билмейин къайсысын атларгъа.

Самолетла уча эдиле,
Поездле да бара эдиле,
Адамладан толуб ичлери,
Бир къаууму – кюн чыкъгъаннга,
Бир къаууму – кюн батханнга...
Хар кимни – сайлагъан бир джери.
Мени къайда не сакълайды,

Къалай ары джол тутайым?
Муратдан кенгеди сымпайыу!
Джолну оюмлаб сайламай,
Кёзюнге кескин кёргюзмей,
Тамам тынчды терсине тайыу!

Уллу ишле баджарыргъа
Учунмакълыкъ къанынга эсе,
Умут этме тынч къутулургъа!
Бир джашауунг эки болмаз,
Заманынг алай кёб тюлдю
Ишге болджал сала туругъа!

Чауулланы ичлери бла,
Сыртлыкъланы юслери бла,
Джолсузлукъгъа чыртда къарамай,
Узакъда ышанны кёрюб,
Керекли джюкню кёлтюрюб,
Мийикликге тюр-тюр барама!...

«Орайда»

Орайда райда орайда- ра

Орайда райда о-орайда

Орайда райда орайда-ра

Орайда райда орайда

Къобуб тамада: «Джашла, хайда
Тебрегиз, кетебиз!» – деди.
Бирден сау джыйын кёлтюрюлд да,
Хар ким чалкысын сермеди.

Джайгы кюн алтын бояу төкмейди,
Эртдеди анга тийерге.
Къобан да алтын кёмюк этмейди,
Джырлайды кюмюш кекире.

Джыйын а сууну джагъасы бла
Кетеди тартыб «Орайда».
Таулу джашны ол джолдашыды,
Андан иги тау джыр къайда!

Ол джыр, зынгырдай къонгурауча,
Киреди келиб ююме,
Ол джыр, зынгырдай къонгурауча,
Болады асыу кёлюме!

Хар кюн сайын чыртда солумай

Тынгыларем санга, «Орайда»!
Джанымса-къанымса, тангымса,
Кюнюмсе, таулу «Орайда»!

Сени эшитгенлей, учунады
Мени къайнагъан джюрегим –
Назму тизгинле къуйдурады
Мени къайнагъан джюрегим!

Джашил тенгизге джетдиргенсе,
Джыйыннга сен нёгер болгъанлай.
Учсуз-къыйырсызды кеси да,
Турады «тенгиз» толкъунлай!

«Огъур бла башлан!» – деб тартханды
Башчы тенгизни толкъунун,
Джыйын ызындан ашыкъгъанды
Саудан да салыб къарыуун.

Ол джыр а сейир зынгырдайды,
Киреди келиб юйюме,
Ол джыр а сейир зынгырдайды,
Болады асыу кёлюме!

Джуууннган джуртум

Ó-óрайда-ра-айда ó-óрайда-райда

Ó-óрайда-райда о-о-ра-айда

Ó-óрайда-ра-айда ó-óрайда-райда-а

Ó-óрайда-ра-айда о-о-райда

Кёк кюкюрейди, от да джашнайды

Кече, таулань джарытыб,

Бу уллу кьюуанч салютха ушайды,

Пелиуан тобла атылыб!

Кёк кюкюресе, джер джырылдайды

Бу джайгы джылы джангурдан,

Тынгыласам анга, джюрегим джырлайды

Джангур макъамы ариудан!

Энтда кюкюре, энтда кюкюре –

Джарыт таулань бютеулей!

Къуй джерибизге зауукъ джангурну –

Сабанла уллу битерле!

Кёб да джауду да тохтады джангур,

Кёб шоркъя саркъяды чатладан!
Джелчик урду да, булут къорады –
Ёзенни джарыкъ джокълагъанд!

Башлары – ачыкъ, тюрлеры – ачыкъ,
Беллеринде – булут белликле,
Туугъан тауларым узалыбдыла,
Узалыбдыла мийикге!

Саулай кечени джангур тюрбюнде
Тургъандыла да джуууна,
Эртденбласында табтаза таула
Къараб туралла ышара!

Таула тангы

Орайда-ра рú-ра-ра ри-рау

Орайда-ра рú-ра-рау рú-рау

Орайда-ра рú-ра-ра рú-рау

Орайда-ра рú-ра-рау рú-рау

Таула тангы, кёксюл танг, таза танг,
Манга сен къртаймаучу джырса,
Къайда, не джерде джюрюсем да,

Мени кёлюмю джарытырса!

Сенде джулдузну да, айны да,
Кюнню да кёргенме бирге,
Тууар сюрююню айланчла бла
Сюре джайлыкыгъа кютерге!

Саркыгъанды андан бери кёб джыл,
Ёсгенди менде да акъыл,
Сокыгъанды андан бери кёб джыр
Бу эт джюрекде от тамыр!

Кёрюр окъуучу джырда кёб-кёб
Малкъар кызыны тум кёзлерин
Мараб къарачай джаш кёзю бла
Исси суймеклик сезгенин!

Башха джырымда кёрюннюкдю
Будай оргъаным Къыргызда,
Кюндюз башымдан кюн кюле да,
Кече кёз джума джулдузла!

Болдум Къазакъда, Узбекде да –
Кёрдюм кышларын-джайларын,

Туура атауул джеримдеча
Ичдим олтуруб шайларын!

Уллу къралны хар халкъында да
Болуб, сынадым игилик.
Хар бары бла мен байламлыма,
Халкъым джюрютед да тенглик!

Мени миллетим да, кесим да
Саулай джуртланы тангларын
Сюебиз, сюебиз, сюебиз
Деб хаман келед къатларым!

Алай а къушла джурту тау джер,
Мени сен анамса, анам!
Бютеу дунягъа ауушдур деб
Манга айтсала, унамам!

Чалбаш тауланы арасы бла
Баргъан Къобанны бойнунда
Тууб, дунягъа кёз ачханма
Таулу ананы къойнунда!

Къаным бла кирген танг джаным бла

Чыкыгынчы джырларма-джырлар!
Къуру ауазым чыгыб къалмай,
Джюрек къылларым къымылдар!

Къайнайдыла-ойнайдыла гарала!

Орайда-ра орайда-ра орайда
Орайда-ра орайда-ра орайда

Боркъ-боркъ, боркъулдауукъ гарала
Къаяладан чыгъадыла тарала!

Минги-Тауну этеклери ёзенле –
Гарала бла кёзлеулеге гёзенле!

Сосланбекни туугъан джурту ма олду –
Нарат басхан кёб гаралы бир къолду!

Къайнайдыла-ойнайдыла гарала
Къаяланы тешиклеринде тарала!

Боркъ-боркъ, боркъулдауукъ гарала,
Джерден чыкыгъан дарманлагъа санала,

Чакъырасыз узакъладан хар кимни –
Сизден ичген кѣб саусузгъа тинг кирди!

Къуш

Ора-а-айдара орайда-ра ѳра-айда-а
Орайда-ра орайда-ра ѳра-айда-а
Ора-а-айдара ѳрайда-ра ѳрайда-а
Орайда-ра орайда-ра ѳра-айда-а

Кѣк кенгинде кѣл кенгдириб ойнайса,
Ётгюр къушум, къанатланы кенг джайыб!
Чал таулагъа бек мийикден къарайса,
Дорбунунгдан сен кюн таба узайыб!

Къой джуртума уллу кѣллю сен болма,
Кѣбню кѣрген чал таулалла дер эдим,
Мен алагъа минг къат къурманма-къорма,
Чамландырма, къаш тюерле дер эдим,

Джууабынги билеме да сабырма.
Доммай тауну этегинде сюелиб,
Сен ѳхдемге кѣз да къакъмай къарайма,
Деу сыфатынг джюрегиме тюрелиб!

Къанатланы джыйыб силдегенлейинге,
Толкъун-толкъун этдиресе хауаны!
Джолунгда да джылан эслегенлейинге,
Терк аласа кез ышанынга аны!

Сууукъ кезлю, джити кезлю ётгюр къуш,
Хоншулагъа къууаннгандан ойнайса:
Къайтхандыла сени суюген таулула —
Кюн тубюнден ёзенлерин джокълайса!

Курорт Теберди, 1956.

«Мен джолгъа кесим джангыз чыгъама!»

Орайда-а-ра орайда-ра ра-ай-да

Орайда-а ора-айда рай-да-ра-а

Орайда-а-ра орайда-ра ра-ай-да

Орайда-а ора-айда рай-да-ра-а

Орайда-а ора-айда рай-да-ра-а

«Мен джолгъа кесим джангыз чыгъама» —
Поэт айтхан ма бу джыр тизгин:
«Дунияда чырт кишиге ушама,
Бар кесингча!» — деб берди изин.

Бешикден анам джерге салды да,
Таулагъа къарай джюрюб кетдим –
Туугъан Джуртдан кюч-къарыу алдым да
Джыр эте узакълагъа джетдим!

Кюн, ай тюл, узун сынджыр джылла бла
Ёрлетеди ёрлеге умут!
Джел, джыгъалмай быллай бир джылама –
Дертинги бир тюнгюлюб унут!

«Бюгюнден иги боллукъду тамбла!» –
Бу иннет джарым ёмюр элтди.
«Бюгюнден иги боллукъду тамбла!»–
Бу иннет кючлебди джюрекни.

Ассалам алейкум, наратлы джурт,
Эски уям, уллайыб къайтдым!
Бурунча, шоркъа ауазларынг бла
Джюрекни джангыча сагъайтдынг.

Не ючюндю, мен сенде джашамай,
Къууанчда ётджурмей кюнлени,
Ёмюрюмде ух дерге бошамай,
Излеуде былай термилгеним?

Сюймеклик мени санга тартады,
Халкъым ючюн баджарлыкь борчум
Мени узакь джерлеге атады –
Таймаздан болубма джолоучу!

Хар джырым энчи джолну излеудю,
Ушашлыкьдан – болургъа уа кенг,
Хар сёзю джашауумдан миндеудю,
Ритмасы – джюрек тебиу бла тенг!

Джырлада джюрек сезимлерим бла
Оюмла къаты чалышдыла.
Кавказгъа исси сюймеклигим бла
Тёлюле айхай танышдыла!

Билдиле мен бюсюреу излемей
Этгеними халкъыма къуллукь.
Борчубузну чеги барды демей,
Кече-кюн да урунуб турдукь.

Ахыры – джазгъан китабларым бла
Ёлчелейме джолуму сыйын,
Да мындан таукел алгъа барырма,
Джарай эсе мен салгъан къыйын!

Сыйлы ауазла

Ора́-айда-ра́ орайда-ра́ орайда-ра́-а

Орайда-ра ора́йда-ра бра-айда-ра-а

Ора́йда-ра ора́йда-ра́ орайда́-а-ра-а

Ора́-айда-ра ора́йда-ра орайда́-а-ра

Тауну аркъасын джылтыратды огъурлу кюн –
Кёрюндюле алысын хансда чыкъ тамчыла.
Чегет сызгъа джыр тауушдан толду бютюн –
Къалай залим къууандыла къанатлы хоншула!

Ауазлары джораланыб игиликге –
Ауазлары ушаб сыйлы минг тилекге:
Берме, кюнюм, джер джазыуун джаугъа-джекге,
Рахатлыкъны бура баргъын бекден-бекге,

Адамлагъа биз бу халда джырлар ючюн,
Биз дунягъа бере барлыкъ къууанч ючюн!
Кюнюм, кюнюм, барды сени пелиуан кючюнг,
Эт бу джерге, этиучюнгча, огъурлу бичим!

Тауну аркъасын джылтыратды огъурлу кюн –
Кёрюндюле алысын хансда чыкъ тамчыла.

Чегет сызгъа джыр тауушдан толду бютюн –
Къалай залим къууандыла къанатлы хоншула!

06. 09. 1983.

Мен джашайма бу джерледе сизни ючюн!

Ора́-айда-ра ора́йда-ра о-ри-ра́-ри́-и

Ора́йда-ра ора́йда-ра ора́йда́-а-ра́-а

Ора́-айда-ра ора́йда-ра́ о-ри-ра́-ри-и

Ора́йда-ра ора́йда-ра ора́йда́-а-ра

Мен джашайма бу джерледе сизни ючюн,
Таудан саркъгъан боркъулдауукъ джарыкъ суула,
Ёзенлеге къараб тургъан чегет тикле,
Ол тикледе ёкюрюучю ёхдем буула!

Аталаны-бабаланы обалары,
Юйле кибик таб ишленнген кешенеле,
Къатларында ташдан ёхдем суратлары
Къууат салыб минг джылланы ма бу джерге!

Эски элле джангылагъа къарайдыла,
Бизсиз къайдан болур эдигиз деген кибик!

Джаш тѣлюбюз эскиликге бир сый берсе,
Башламны ма ол бергенин терен билиб!

Мен джашайма бу джерледе сизни ючюн,
Таудан саркъгъан боркъулдауукъ джарыкъ суула,
Ёзенлеге къараб тургъан чегет тикле,
Ол тикледе ёкюрюучю ёхдем буула!

Кяфар эски шахар туб, 21. 09. 1983.

Къобанны ауазы

Орайда́-а орайда́-а орайда́-ра-а

Орайда́-ра орай орайда́-а

Орайда́-а орайда́-а

Орайда́-а орайда́-ра

Орайда́-ра орай орайда́

Джырлар ючюн туумасам, туумай
Къалсам да, болурем разы!
Халкъыма джырымдан
Эшитилсе, насыблыма,
Акътolkъун Къобанны ауазы!

Анам бешикге бѣлеген кюн

Болганды белляу ол ауаз;
Юсюмю салкынлаб,
Сюйюмлю чайкьалганды
Къобанны бойнунда бурма наз!

Кёкге тирелген таула тебмей,
Бетлерин да басыб чегетле,
Ол ауаз уятыб,
Ёзеннге къарагъандыла,
Ёхдемлик кийире джюрекге!

Ёсгенме, Къобан да, таула да
Салыб сюймеклик къаныма!
Мен былайда субайбел,
Къаракъаш таулу къызы
Бек суйдюм кесими джанымдан!

Таулу къыз! Сени джюрегингча,
Мермер таулары къойнунда
Къарачай-Шахарым
Ышарыб сюеледи
Теберди бла Къобан бойнунда.

Былайда Теберди да, Къобан да,

Тарта «Орайда» къадалыб,
Шахарны къучакълаб
Бир-бирге къошуладыла,
Толкъун толкъуннга къаланыб.

Толкъун демлешге кёз ачалла,
Чыгъыб студентле солургъа.
Юйюмден узакъда
кёб талпыб айланганма
Мен ала бла бирге болургъа!

Ала бла бирге тюшюрюрем
Эсеме сабийлик джылланы –
Оюнчакъ орнуна,
Къобанны сакъларгъа деб
Кёб сабий автомат алгъанын!

Эсимдеди элим, сахарым да
Джауну тобундан джаннганы –
Бушуулу кёгюбюз
Къаралыб, джыламукъ да
Сарнагъан Къобаннга джаугъаны!

Энди джокъду бизге келалыр джау –

Басханд къабырын чыгъанакъ!
Къобанда халкъыбыз
Хорламы бла ёхдемди –
Къууанчлы ауазын чыгъарад!

Джырлар ючюн туумасам, туумай
Къалсам да, болурем разы!
Халкъыма джырымдан
Эшитилсе, насыблыма,
Акътolkъун Къобанны ауазы!

КБГУ, 24. 05. 1961.

Джашауну тиклери

Орайда-райда орайда ра-а
Орайда-райда орайда-а
Орайда-райда орайда ра-а
Орайда-райда орайда

Къачхы джел уруб учургъанча
Эмен терекни чапрагъын,
Заман джашлыкъны сыйырды да
Тохтатмай озду чабханын!

Чачым агъарады, кѣлюм а
Таныб узакъны бегирек,
Аны татыуун сынаргъа деб,
Алгъа учунады джюрек!

Тауну мийиги джилтинлейди,
Арыды мени чыгъарым!
Ары ёрлеуде ашырама
Сизни, багъалы джылларым!

Джашау, не джерде джюрюсем да,
Сенден сейир кѣрмедим тау!
Сени джолунгда тюбеученди
Кѣб къууанч, кѣб палах, кѣб чырмау!

Хомух ёрлеялмай сынады,
Тикде ол береди джанын!
Джигер а чыдай сыйырады
Тауну кѣзююлю деппанын!

Андан къарасанг да – джангы ран,
Джангы тау – джангы мийиклик.
Хорлар ючюн энтда керекди
Ётгюр сан, джангы джигитлик.

Манга бу затны шыбырдайдыла
Оза багъалы джылларым!
Да келмейди сора мени да
Тутхан джолумдан джанларым!

**Таугъа къараб,
минг бояулу тау кюлдю!**

*Орайда-ра́ о-райда-ра́ орайда-а
Орайда-ра́ о-райда-ра́ ора́-айда*

Гокгаларын кюннге тута джай келди –
Таугъа къараб, минг бояулу тау кюлдю!

Экисини арасында барама –
Гокга ханслы талаланы джырама!

Кёзлеуледе тау джитиле кёреме,
Аладан а сау кюнлюк тебендеме!

Тиб-тиклерин чегет басхан тауларым
Джыр джырлата иедиле сууларын!

Джюзлеринден къуралады да Къобан,
Тау кырыкъны талайды эте тул-тубан!

Джагъалары – джашнай баргъан эллерим,
Алада уа – джандан татлы тенглерим!

Черкесск, 18. 06. 1983.

Ёзенлеринге мамырлыкъ кюню тиеди!

Орайда- рай-да́ орайда- рай-да́-а орайда-а

Орайда ри-ра-рау ри-ра-ра́у ри-ра́у ри-ра́-а-ра-а

Орайда-рай-да́-а орайда-рай-да-а орайда́-а

Орайда́ ри-ра-рау ри-ра-ра́у ри-ра́у ри-ра-а-ра́-а

Тау тарларында эскиден келген Къарачай,
Сени джарсыуларынг а сансыз-санаусуз кёб эди.
Ауушларынгы сюйюмлю шошлукъ басханды,
Ёзенлеринге мамырлыкъ кюню тиеди.

Бушууларынга сарын айтыучу Къобанынг
Кечеси-кюню къуанч «Орайда» тартады,
Хорламла этиб дунягъа джангы туугъанынг
Насыб болгъанын джашнаб ёсгенинг айтады.

Кечинмек излей тауда джюрюучю уучула

Тау кийиклени уа энди санларын керелей,
Тергеуден ёзге окъуу билмеучю къойчула
Алимле болуб, турадыла билим бергенлей.

Тау тарларында эскиден келген Къарачай,
Сени джарсыуларынг а сансыз-санаусуз кёб эди.
Ауушларынгы сюйюмлю шошлукъ басханды,
Ёзенлеринге мамырлыкъ кюню тийеди.

02. 10. 1970.

Табылгъынчы излеудю ишим!

Орайда ри-ра-рау ри-ра-ра-а

Орайда ри-ра-рау ри-ра-ра-а

Орайда ри-ра-рау ри-ра-рау ри-ра-ра-а

Орайда ри-ра-рау ри-ра-ра

Орайда ри-ра-рау ри-ра-рау ри-ра-ра-а

Орайда ри-ра-рау ри-ра-ра-а

Ёмюрюмю асламысын быйыл

Ашырдым излеуде джыр сёз мен!

Къыйналад менден бек деселе, ийнанмазма,

Таулада магъадан излеген!

Мен кесем, чартлаб кьан чыкьгъан сау сёз
Табылгъынчы излеудю ишим,
Мен аны табалсам, иги танг кёрюннюкдю,
Халкъым, джыр хазнангда юлюшюм!

Ол болур къанымы амалсыз кюн
Сагъышсыз мерекеб этдирлик!
Олду сау кечени олтуртуб джаздыргъан,
Ышартхан, джетгенлей эртденлик!

Таулада эртденликча тазады
Джюрегим ма санга, джамагъат!
Мангылай кыйыным бютеулей халалынгды,
Турсун ансы джетген кюн джараб!

Къарачай-Шахар, КЧГПИ, 06. 04. 1962.

Совет Союзну Джигити Къасайланы Осман

*Орайда- рай-да̇ ри-ра-ра̇у ри-ра̇-ау рú-ра-а-ра-а
Ри-ра-ра̇у ри-рау а ри-ра-ра̇у ри-ра̇у ри-ра-а-ра̇-а
Орайда-рай-да̇ рú-ра-рау ри-рау ри-ра-ра̇-а
Ри-ра-ра̇у ри-рау а рú-ра-рау ри-рау ри-ра-а-ра-а*

Османды дейдиле джау аскерлени азабы,
Излейдиле да джюрюген джолун табмайла –
Белоруссияда хыны кечелени узагъын
Фашист джыйынла джукъламайдыла-джатмайла.

Къасай улу Осман – Совет Союзну Джигити!
Туугъан эдинг сен буз Минги-Тауну къойнунда.
Къазауат этесе эркинлик ючюн, Джурт ючюн,
Къан ичиучюлени къоргъашын окъдан тойдура!

Уллу Къарачай ёсдюрген джити джаш эдинг,
Тулпар Умаргъа ушагъан кермекъаш эдинг,
Кюч джетмей эди сен деу уланны белинге,
Ёхдемлик болгъанса хар сахарынга, элинге!

Джан тенглеригиз джауну огъундан адула,
Тёгерегигиз къара чаукадан толгъанды.
Джетеуленигиз, джаулагъа ёлюм джаудура,
Къуршоуну юзюб, чегет бауургъа баргъанды.

Джюрюгюз, тенгле, биз былай этиб турмайыкъ,
Белоруссияны деу уланлары болурла,
Аланы джыйыб, партизан аскер къурайыкъ,
Къанлы джауланы джангы кюч бла уругъа!»

Джаумла джауалла ма джалпакълагъа-кёллеге,
Джашла барадыла ол төгерекде элlege,
Сайлагъандыла джигерлени эркеч-эркечин,
Ит тушманлагъа салмагъандыла чырт кечим!

Партизан башчысы Осман джюрюсе тахсагъа,
Ашырадыла фашист ийнаралны Москвагъа!
Эшитгенлей, Гитлер ичинден къара кюйеди –
Джумдуругъу бла ол столну-столну тюйеди!

Да кёб турмайын джау къара къанла кекирди –
Келген джерине джаныуар кибик секирди!
Къаны чачылды ма таш орамгъа Берлинде,
Джарыкъ кюн тийди Джигитни сыйлы джерине!

Ой таулу ана Османна аллына къарайды –
Аны джюрегин бир татлы умут тарайды!
Белорус джашла, келсегиз, анга къайтыгъыз –
Белорус тулпардан анагъа хапар айтыгъыз!

Белоруссияда ол суйеледи алгъынча,
Тюгенмегенди джаулагъа тутхан иннети!
Этеклерине баш урадыла чайкъала
Къызыл гокгала, хауагъа чача хурметни!

Джолоучулукъ

Орайда ри-рă-а-ра орайда ри-ра-ра

Орайда ри-рă-а-рау рѹ-и-рă-а-ра-а

Орайда ри-рă-а-ра орайда ри-ра-рă-а

Орайда ри-ра-а-рăу рѹ-и-рă-а-ра-а

Энтда ненча айланч, энтда ненча мийик,

Энтда ненча аууш тюберикди манга!

Бораны да урур, джангуру да сермер,

Бёлерге да болур кёксюдюм тубаннга!

Пелиуанма деб айтмайма, къарыусуз да тюйюлме,

Джашауда кесими минг кере сынагъанма –

Джолланы джанларын сакълаучу аджалны

Тянь-Шаньны тюбюнде аркъанлаб джырлагъанма!

Урсунла боранла, джаусунла джангурла –

Джырыма этилген эжиуге санарыкъма;

Къаядан къаягъа илине да чыгъа,

Кёб мийик тауладан алкъын мен ауарыкъма!

Сыйлы ышанла

Орайда ри-ра-рау ри-ра-ра-ри

Орайда ри-ра-рау ри-ра-ра

Орайда ри-ра-рау ри-ра-ра-ри

Орайда ри-ра-рау ри-ра-ра

Тамбла мен да сау кьалыгъыз дерме
Бу кюннге, бу джерге, джарыкьгъа –
Айланама сыйынмагъан кёрмей
Дунияда ол кескин джорукьгъа!

Хата джокьду, кьаудан кьораса да,
Тюбюнден чыгъыучанды кырдык!
Хата джокьду, джуртха джарасакь деб,
Таулары, тюзлени да джырдыкь!

Хата джокьду! Алай а ариуду
Кьарачай наратны ийиси!
Хата джокьду! Алай а Минги-Тау –
Бу Кавказ таулары иеси!

Хата джокьду! Алай а балхамды
Бу кюмюш шоркьаны ауазы!

Хата джокьду! Алай а алхамды
Джюрекге бу Джуртну аязы!

Тамбла мен да сау кьалыгъыз дерме
Бу кюннге, бу джерге, джарыкьгъа –
Айланама сыйынмагъан кьрмей
Дунияда ол кескин джорукьгъа!

Джылкьычы кьыз

Орайда-ра-а орайда-ра-а орайда
Орайда-ра-а орайда-ра-а ора-айда
Орайда-ра-а орайда-ра-а орайда
Орайда-ра-а орайда-ра-а ора-айда

Джамагъатда этген ма бу джырларым —
Санга таугъа джюрючюме эсгертме!
Бир кьбдюле джуртну ариу кьызлары,
Джокьду ансы алада санга джетген!

Чегетлени башларында – кьяяла,
Ары чыкьгъан айланч-буйланч джолчукъла,
Бирчиги бла джылкьы сюрюб кетгенсе,
Андан бери турама сени джокълаб.

Тау башына джайылгъан кёк къатапа,
Гокгаларын салкъын аязла тарай,
Джылкъычыны джылкъычы туугъан кызы —
Ол джайлыкъдан мен келген джолгъа къарай.

Биз джашайбыз буду насыб дегенлей,
Узакъсыныб къартла салгъан болджалны.
Тебреб къалчы тарпан атынга миниб!
Мен да тутдум джер салыргъа Акъджалны!

**Мен билеме,
сюйюб джарыдынг алай!**

*Орайда-рâ-а орайда-рâ-а орайда-а
Орайда-рâ-а орайда-ра-а ора-айда
Орайда-рâ-а орайда-рâ-а ора-айда
Орайда-рâ орайда-ра ора-айда*

Кечеги кёк чартлагъанча, кёрюнюб,
Изле мени деген кибик кетгенсе!
Мен, аллай бир эсим санга бёлюнюб,
Табмай къойсам, сезимсиз эди дерсе!

Излеу джолда джарсыу бошаб барады,

Джан тамырым кьобуз кьылча тартылыб!

Ыз бермесенг, джюрек отда джанады,

Акылым да ташха-таугъа чачылыб!

Мен билеме, суююб джарыдынг алай,

Джюрекден а джюрекге болур байлам!

Табханлайма, кьууанч этиб, сыйынга

Бютеу элни тойгъа джыймайын кьоймам!

Кечеги кек чартлагъанча, керюнуб,

Изле мени деген кибик кетгенсе!

Мен, аллай бир эсим санга белюнуб,

Табмай кьойсам, сезимсиз эди дерсе!

Москва, 18. 11. 1978.

Бир-бирине ашыкъгъандыла джанла!

Ора-айда-ра орайда-ра ора-айда-а

Орайда-ра орайда-ра ора-айда-а

Ора-айда-ра орайда-ра ора-айда

Орайда-ра орайда-ра ора-айда-а

Суюмеклик джыр джырланады минг джылла –

Джюреклеге ол табханды минг джолла!
Сюйгенлеге кьаршчы болма да джанла:
Бир-бирине ашыкьгъандыла джанла!

Джангы джетген Къызыл Къачхач изледи
Урлукъларын тегерекге джаяргъа –
Кеси кибик бирге кесин сюйдюре
Хурмет бериб, хурметинден тояргъа!

Аны кёрюб къууанганча, Кёгюрчюн
Кёгюрчюнню тегерегине тебседи.
Булбулчукъ да Гокгадан былагъа кьараб,
Джыр да айтыб, ариу кюлюмсюреди.

Джаш бла къыз да, татлы сезимле сынай,
Бир-бирине былайда кьарашдыла,
Ол башламны сора хайда ёсдюрюб,
Джюреклерин бир-бирине ачдыла.

Сюймеклик джыр джырланады минг джылла –
Джюреклеге ол табханды минг джолла!
Сюйгенлеге кьаршчы болма да джанла:
Бир-бирине ашыкьгъандыла джанла!

15. 10. 1982.

Сюйгенни кёралмагъан а – ангысыз!

Орайда-ра-а орайда-ра-а ора-айда-а
Орайда-ра-а орайда-ра-а ора-айда

Санга алкъын айтмагъанма, кеч мени,
Атынгы айта ётдюрсем да кечени!

Сёз бла айтылгъан сюймеклик – ышангысыз,
Сюйгенни кёралмагъан а – ангысыз!

Тенг къызлагъа соргъанынгы эшитеме –
Къара да къой, мен сени бла ишдеме!

Кёзлеринги бир джанына джашыра
Тураса сен татлы чакъны ашыра.

Санга джашау энтда бирми берилир,
Не уа санга менден онглуму термилир!

Бош терследим, бош терследим сени, огъай –
Болмаучанды сюйгенни акъылы къолай!

Джаннганымы билмей тура эсенг а!

Кёрюр кюнюнг джете тура эсе уа!

Огъай, айтмай сюерикме, кеч мени –

Сени сагъына ётдюреме кечени!

29. 10. 1982.

Тюненеча, бюгюн да бир кел!

Орайда-а ри-ра-а-рау ри-ра-ра-а

Орайда-а ри-ра-а-рау ру-ра-ра-а

Орайда-а ри-ра-а-рау ри-ра-ра-а

Орайда-а ри-ра-а-рау ру-ра-ра-а

Танг атды, булут – кёкге кюбе,

Шахарны басыбды мылылыкъ.

Минг къаргъа, бирден кёлтюрюле,

Туурамда турады бурулуб.

Тюненеча, бюгюн да бир кел –

Энтда сал эсге къарылгъачны,

Салдыр ма бу кюнюме да кёл,

Джылы джазгъа бур да бу къачны!

Къууанч берген къарамынг бла кел –
Тахтабызгъа джаумасын да буз,
Марал джангур тегюлсюн джерге –
Бизни да бир болсун солууубуз!

05. 11. 1982.

**Сакълачы бир –
энтда, энтда барлыкъма!**

*Орайда-ра-а орайда-ра-а орайда-а
Ора́йда-ра́-а ора́йда-ра́-а ора́йда-а*

Къар джауады, агъартады бу джерни,
Тазаларгъа джолун санга тюберни!

Сен чакъырыб, мен учунуб джолукъдукъ –
Къыш чилледе джаз джылыууна чыкъдыкъ!

«Орайданы» мен тартыуча тартханма –
Джети кекню ахлусун уятханма!

Джарытады от теггени бетинги –
Сюймекликми къыздыргъанды этинги?

Аны ючюн сокъчу, бир чанчылайым,
Таб, къаманы бурнунда чончайым!

Нарт шуайды да сени нёгеринг Сослан,
Нарт къызды да къууанчха къууанч къошхан!

Сора сенсиз мен къалай чыдарыкъма!?
Сакълачы бир – энтда, энтда барлыкъма!

Къар джауады, агъартады бу джерни,
Тазаларгъа джолун санга тюберни.

Черкесск, 08. 11. 1982.

**Табигъатда
биз кёл бир кенгдирейик!**

*Ора-а-айда-ра орайда-ра орайда-а
Орайда-ра орайда-ра ора-айда*

Тамашады тауда къачны эртдени:
Акъ джаухардан – кийимлери джерклени,

Буз кёпюрлю суу – чулгъана-булгъана,
Тау да, кюн да – аны ичинде къууана!

Огъай деме шо, джагъагъа барайыкъ –
Акъ кёпюрден кюн шоркъагъа къарайыкъ,

Теренинде бирге бир кёрюнейик!
Табигъатда биз кёл бир кенгдирейик!
Тамашады тауда къачны эртдени:
Акъ джаухардан – кийимлери джерклени,
Черкесск, 09. 11. 1982.

Аланы уа эм мёлеги – бу!

Орайда-ра́ орайда́ ри-рау
Орайда-ра́ орайда́ ри-рау

Сюймекликни аурууун чеге
Таяннганды къайыннга джёге,

Джашнагъанды сора Джёгетей,
Табигъатны кёгетиме дей!

Андан бери къаллай ариула
Тургъандыла ол элде тууа!

Аланы уа эм мёлеги – бу,

Субайлыгы – не марал, не буу!

Акъ Къая бла ауайыкъчы кел –
Хоншу ёзеннге кирейик таукел!

Кесингчала сен анда джарат,
Хар бирине мен атарма ат,

Кёб келирлей ёзенинг эсге
Ариулугъу кёрюне кёзге!

Сюймекликни аурууун чеге
Таяннганды къайыннга джёге,

Джашнагъанды сора Джёгетей,
Табигъатны кёгетиме дей!

Черкесск, 10. 11. 1982.

**Аны излейме
бир таулуну къызындан!**

*Ора-а-айда-ра орайда-ра ора-айда
Орайда-ра орайдара ора-айда*

Джерге тийсе кёк тейрини джарыгъы,
Суугъа эниу – ёхдем бууну джоругъу!

Сюрюучюгю сакъ атлайды ызындан –
Аны излейме бир таулуну кызындан!

Кел сен мени джол устагъа бир сайла –
Тау джолланы менича билген къайда!

Джашау салгъан ызладыла ма ала,
Чыкыгъанды ол ташха-агъачха къадала!

Ёмюрлюкге кесими санга берейим,
Алай джюрюй, ауушланы кёрейим!

Гаралары суусабыбызны кессинле,
Сюймекликни тюбегенле сезсинле!

Джерге тийсе кёк тейрини джарыгъы,
Суугъа эниу – ёхдем бууну джоругъу!

Сюрюучюгю сакъ атлайды ызындан –
Аны излейме бир таулуну кызындан!

Черкесск, 10. 11. 1982.

Энди сен мени юйюме кёч!

Орайда-а-ра орайда рай-да- ра-а

Орайда-а-ра орайда рай-да- ра-а

Орайда-а-ра орайда рай-да- ра-а

Орайда-а-ра орайда рай-да- ра-а

Быйылы бу бузлатхан къачы
Сосланны болгъанды къууанчы!
Сен этгенсе кюнлерин джылы,
Ма сенсе да аны джюрек джыры!

Быллай бир къайдан табаса кюч
Мукъладисча тартаргъа мени?
Энди сен мени юйюме кёч,
Сенсе да джанымча кёргеним!

Сюймеклик тамам таза болса,
Бир ариу ёседи тёлюсю!
Бу юйде, азы бла санасакъ,
Сегиз джаш бла тёрт къыз кёрюнсюн!

Билгенингча атарын тангны,
Насыбынгы тутарын таны!

Сюймекликге уруннукъма мен,
Тохтагъынчы санымда къаным!

Быйылыны бу бузлатхан къачы
Сосланны болгъанды къууанчы!
Сен этгенсе кюнлерин джылы,
Ма сенсе да аны джюрек джыры!

10. 11. 1982.

Кел анда мени бла ойна-кюл!

Орайда-ра рú-и-рау ри-ра-ра-а

Орайда-ра рú-и-рау ри-ра-ра-а

Джерибизни къыш берген тону,
Кюн джетгенлей, тешикден – толу,

Алайлары болдула кёлле,
Керек эдим сени бла джюрюрге.

Мен туугъан джер – ёзенни башы,
Джолгъа таб джатханды хар ташы,

Эки джаны – субай ёсген наз,

Олду ансы, бумуду Кавказ!

Кел анда мени бла ойна-кюл –
Къыбба-къызыл гюлча кюл-тёгюл,

Сукъланырча хар бир эдельвейс,
Мен бёлюрча джангыз санга эс!

Черкесск, 11. 11. 1982.

**Кел тебрейик биз экибиз
къош этиле!**

*Орайда-ра-а орайда-ра-а орайда-ра-а
Орайда-ра-а орайда-ра-а орайда-ра-а*

Энтда келиб бауурланды къачхы кече –
Олтурама джашауума юлгю биче.

Биринчиси – тамбла санга джолугълсам,
Экинчиси – тамбла сенден соруу алсам,

Сюйгенинг бла къалгъанынгы бир билялсам,
Хо деб эшитиб, бир насыблы болуб къалсам,

Къалгъан ишле бютеу бары бош эдиле!
Кел тебрейик биз экибиз къош этиле!

Ёмюрде да бирликлери суйгенлени
Джашнатады джюреклери кюйгенлени!

Ол джашнау а джангы ёмюрге салады ыз –
Ол береди бизге ушаш джаш эмда къыз!

Алай бла бир ёмюрюбюз кёб боллукъду –
Ёзенибиз быллай тюрсюнден толлукъду,

Акъыллары-оюмлары – мындан онглу,
Адеб тутхан, адет тутхан, кючлю къоллу!

Суймекликди ол болумгъа башлам берлик –
Тамам къаты суй да мени, эт нёгерлик!

Бауурланды эсе келиб къачхы кече,
Билдим шуайды да джашауума юлгю биче!

Черкесск, 14. 11. 1982.

Кёгюрчюнюм, кел кьолума кьон!

Орайда-ра орайда-райда-а

Орайда-ра орайда-райда-а

Орайда-ра орайда-райда-а

Орайда-ра орайда-райда

Туурамда учады кёгюрчюн –

Кёргюзеди хунерлик кючюн:

Тик ёрге кетеди да, кюннге,

Хайда бурулады ол эне!

Кьаратады аны оюну

Джетерикни кюню тоюну!

Экисине кёз джетдире, мен

Бирчалыкьны эслеб, кюлеме!

Кёгюрчюнюм, кел кьолума кьон,

Мен кьуру да санга – кьорча-кьор!

Ол кюндеги сени ушашынг

Эгечингди неда кьарнашынг!

Ариулугъунг тин бере манга,
Мёлегимди дерме бу къоннган!

Туурамда учады кёгюрчюн –
Кёргюзеди хунерлик кючюн:

Тик ёрге кетеди да, кюннге,
Хайда бурулады ол эне!

20. 11. 1982.

Махданыуда эршилик барды жангыз!

Ора-айда-ра орайда-ра ора-айда-а
Орайда-ра орайда-ра ора-айда

Да мен сени джюрютюрме кьойнумда:
Ариулукъну сыйлау – борчум бойнумда,

Болма ансы уллу кёллю – тилерим,
Келмесин ансы къалай ариума деринг!

Айбатлыкъгъа айбат кьошады намыс,
Махданыуда эршилик барды жангыз!

Игини сѣзден бетине урур джылыу,
Ма аллайны махдаулу болур джолу!

Да мен сени джюрютюрме кьойнумда:
Ариулукьну сыйлау – борчум бойнумда,

Болма ансы уллу кѣллю – тилерим,
Келмесин ансы кьалай ариума деринг!

Черкесск, 11. 12. 1982.

Сюймеклик туууб джюрекледе

Орайда-ра орайда-ра-ра-а

Орайда-ра орайда-ра-ра-а

Орайда-ра орайда-ра-ра-а

Орайда-ра орайда-ра-ра-а

Бюгюнча джаннганды бу джулдуз
Минг джылла озгъан эртделеде –
Къарагъандыла бизнича джаш бла кьыз,
Сюймеклик туууб джюрекледе!

Кѣб минг джыл тизгинлешиб ътдю

Ол суймеклик салгъан башлам юзюлмей,
Туудугъундан туудугъуна кече!
Мен къарайма джюрекде сезим бла!

Ма ол суйгенле джырыб минг джылланы,
Ма мен болуб къарайдыла кезюм бла
Минги-Таудан мийикледе бу джулдузгъа,
Суйюндюрюб аны ол джаннганы!

Черкесск, 16. 12. 1982.

Маралым

Ора-а-айда-ра орайда-ра ора-айда
Орайда-ра орайда-ра ора-айда

I

Маркъа марал къая ранда атлайды –
Ариу чакъгъан хансчыкъланы отлайды.

Ойнай-ойнай терен ёзеннге энди –
Гара суудан ичди да керпесленди!

Маркъачыгъым, тауларымы хурмети!
Насыблы этди джазыу, санга тюбетиб!

Кел мен санга татымлы аш салайым!
Кел джумушакъ сыртынгы бир сылайым!

Сени къара кёзлеринги этсем ба!
Сени толу богъагъынга тийсем ха!

Таууш эшитиб, къулакъ джумуб чынгады –
Тау башына садакъ кибик чыгъады!

Маркъачыгъым къая рандан къарайды –
Кёзлерими мыдахлыгъы къорайды!

Менден анга болур сау бир кычырым,
Маралыма эшитилсин мени джырым:

– «Кийик эсенг, ышаннга салыб атма къой,
Марал эсенг, эмчегингден тартма къой!»

Къулагъыма татлы ауаз чалышды –
Таугъа-ташха чачды ауур сагъышны!

– «Кийик тюлме, ышаннга салыб атаргъа,
Марал тюлме, эмчегимден тартаргъа!»

Бу тауланы хурметисе дейдиле –
Кел деб кёбле ма былай тилейдиле!

Мен а къараб, къая ранда тебсейме,
Мени чыгъыб туталлыкъны кюсейме!

Улакълыгъым къаялада ётгенди,
Чемишлигим болсун мени джетгенни!

Алай айтыб, ёрлеб кетди къаягъа –
Мен барама тауну ёрге таяна!

Бийнёгерлей атланганма ызындан,
Умут этиб Абсатыны кызындан!

II

Къачма, ариу, къачма ариу, джетерме!
Бийнёгерлей ранда къаллыкъча кёрме!

Мен устама, тауда къала этейим –
Сени аны тёрлерине элтейим!

Субайлыгъынг – кюмюш таякъ джоннганлай,
Баргъанынг а – акъ мараллай джоргъалай!

Ёмюрюнгде бояу тиймеген чачынг
Джылтырайды кёз туурамда, кьюуанчым!

Ёмюрюнгде бояу тиймеген эрнинг
Уллу-Камда наныкь кибикди – кёрдюм!

Кёзлеринги кьаралыгъы – дугъумла,
Ала ючюн чагъыр алдым тогъургъа!

Сени ол джаш кёкюрегинг – кюн тюйме,
Этеклеринг – кызыл джашнагъан гюлле!

Солгъа салыб, кьалабызгъа барайым –
Алтын кюнню таракъ этиб тарайым!

Тебердини тамчылары – мынчакъла,
Сен ала бла суюгенинги кьучакъла!

Доммай тауну нюр джаухар гагарагын
Алтын этиб, сыргъала тагъарыгъым!

Кел кюмюшге кьарасаут салайым –
Кямар къыс да, оюуларын санайым!

Кел Чолпандан ишлейим бууунлукъла
Бууунлары джарыкъ бериб турлукъгъа!

Ай кесекден ишлейим да джюзюкле,
Къарасынла он бармагъынга кёбле!

Алай айта маралымы тохтатдым –
Къууанама, толгъанды да муратым!

Суратынгы Тау Музейге салама,
Кюн кетмесин Мариям аны сыламай!

Сенлей ариу джокъду дерге базама –
Атынгы «Къызыл Китабха» джазама!

III

Ушашдыла маркъа улакъ бла марал –
Анасына къараб, къызын алай ал!

Аталары - кёкбар тартхан джигитча,
Аналары – ариуланы дженгерча!

Учхан къушдан тюк алыучу джашлары
Бирден кириб толтурдула къошларын!

Эгешчикни кёз гинджича кёрелле,
Эгешчикни хар ишине төрелле!

Ата сыры уландады дейдиле,
Ана сырын кызында излейдиле!

Бир кёб сабий ёсдюргенликге, ана
Турад алкын джашча джылтырай-джана!

Бузмагъаны табигъатны джоругъун
Айта эди насыбха джолугъурун!

Юйдегиси кьууандырыб тутады,
Джангыз бир зат джюрегин кьоркьутады:

«Иги джашха джолугъалмаса кызым,
Батарыкъды мен джарлыны джулдузум!»

Да тутмаса шо ол джанны насыбы,
Ана огъай, мен да кьалырма сыныб!

Анасыча, кёб сабийни ёсдюрсюн,
Аны ючюн тюрленмесин бет тюрсюн!

Анасыча, юйюрюнден кьюансын,
Ол болум да мен болушуб кюралсын!

Джюрекни джабсаргъан ингир

Орайда

Ри-ра-рау орайда орайда-ра

Орайда орайда

Орайда орайда-а

Орайда-ра ри-ра-ра

Орайда орайда

Орайда, орайда

Орайда орайда

Да сау бол!

Бу ингир эсимде джашарыкъды,

Бу субай къайынла,

Бу джаугъан къар бла сен!

Къайынла да, бу къар да,

Ма мен да кюлебиз,

Акь чилле чачларынг

Юсюнге тегюле сен кюлсенг!

Джюрюдюм бек кёбден бери
Чыртда ышармай кёлюм,
Бу ингир ма аны ючюн
Кёрюнеди артыкъ да ашхы.
Къайгъымы къоратхан,
Джарамы ачыуун шаушалтхан
Бир ингирди ма бу,
Болса да мылы эм къышхы!

Къууанчлымыса сен,
Къайынла ичинде акъ чачлы къыз?
Огъесе мендеги къайгъыны
Чачаргъамы кюлесе-ойнайса былай?
Бу ингир ючюн мен
Эсингден кетмезлик бир саугъа этерикме –
Айыбды-айыбды
Ашыргъан сени, мёлек къурлай!

Да сау бол!
Бу ингир эсимде джашарыкъды,
Бу субай къайынла,
Бу джаугъан къар бла сен!
Къайынла да, бу къар да,
Ма мен да кюлебиз,

Акъ чилле чачларынг
Юсюнге тегюле сен кюлсенг!

Сюймеклик алгыш

Орайда- райда

Орайда- райда

Тёбен кермегин,
Огъай демегин!

Сокзурана кирмегин,
Тенгнге тергегин!

Джюрегиме тынгылагъын –
Ич сезюмю ангылагъын!

Тебиую кьюанч берсин,
Аны ючюн артыкъ тенгсин!

Сюймеклик кюнлюк этиб,
Разылык да тюбетиб,

Джашнаб чакъсын гюлюбюз,
Анга суююне кёлюбюз!

Урлукъ алсын тегерек,
Халкъгъа – ариула керек!

Эслерсе деб сакълайым –
Эслениб ийнакълайым!

Тёбен кёрмегин,
Огъай демегин!

Сокъурана кирмегин,
Тенгнге тергегин!

Тюшюрюрбюз биз эсге анда!

Орайда-ра орай орайда-а
Орайда-а-ра орай орайда-а

Илмуланы сен окъудунг залим,
Энди уа ма – иги танг алим!

Субайлыгъынг да – билимингча ёр,
Да, ариучугъум, бизни тёрню кёр!

Тюшюрюрбюз биз эсге анда
Къууанч ингирни ол Мермер залда!

Минги-Таудан Москвагъа келиб
Окъуй тургъан бизни джаш тёлю

Джыйылды да той-оюн этди,
Мени да ары джазыуум элтди.

Ойнайдыла къобузла-харсла –
Тебсеучюле барадыла чарсха!

Экибиз да танышдыкъ анда –
Атылдыла залда шампанла!

Хо, учунуб, окъудунг залим,
Энди уа сен – иги танг алим!

Субайлыгъынг да – билимингча ёр,
Да, ариучугъум, бизни тёрню кёр!

Тюшюрюрбюз биз эге анда
Къууанч ингирни ол Мермер залда!

Къаты бурула тебсейик!

Орайда-ри-рау

Орайда ри-рау ри-ра-а-ра

Орайда ри-рау орайда ру-рау

Орайда ри-рау ру-ра-ра-а

Кел, ариуум, кел

Къаты бурула тебсейик!

Бу джарыкъ джашлыкъ къайтырмы дейсе,

Асыуун тогъуй ёсейик!

Кел, ариуум, кел

Къанатла болуб къолларынг,

Бизге эришген бу тойчуланы

Озуб тыяйыкъ джолларын!

Кел, ариуум, кел

Дуниягъа эшитиле къобуз-харс!

Минги-Тау этегинде тоюбуз

Мыдахлыкны толу этсин тас!

Курорт Теберди, 19. 05. 2001.

Къызарыб ышара бу «бешле» саласы!

Ой орайда-ра́ ó-орайда́ рай-да

Ора́йда-ра рай-да о́райда-а

О́й орайда-ра́-а ó-орайда-ра́й-да

Ора-айда́-ра-ра́й-да ора́йда-а

Алийланы Умар, Баблашны джашы,
Тилибизни илму тил этди,
Аллай алимлеге болуб сыйлы башчы,
Окъуулу этгенди миллетни!

Энди алим Умар къабырда джылай болур,
Улхучугъа къалды тюбюм деб!
Къызарыб ышара, бу «бешле» саласы,
Билимден сыйлыды кюбюр деб!

Алийланы Умар къабырда джылай болур,
Биз танымай кёче барсала –
Беш джылны бизнесде айланган уланла

Тилден устаз дипломла алсала!

Алийланы Умар къабырда джылай болур,
Муну ючюнмю этдим илму деб,
Окъуу китабыны атын да билмеген
Академик болуб туруп деб!

Алийланы Умар къабырда джылай болур,
Улхучугъа къалды тюрюм деб!
Къызарыб ышара, бу «бешле» салалды,
Билимден сыйлыды кюрюм деб!

Курорт Теберди – къарачай-Шахар,

19. 11. 2001.

Ташкёмюр, магъадан да къазгъанма!

Орайда-ра рú-рау-ри -рау

Ри-рау ри-рау рú-рау рú-ра-рау

Орайда-ра рú-рау рú-рау ри-и-ра-ра

Рú-рау рú-рау рú-рау ри-и-ра-ра

Орайда-ра рú-рау рú-рау ри-и-ра-ра

Рú-рау рú-рау рú -рау ри-ра-ра

Не эте джюрюйме дунияда –
Билирге керекдиле кёбле,
Хар кьюру айланмай тойлада,
Насыблыды ишлей да ётген!

Эртделеде мен, бошаб школну,
Баш окьюугъа кёчерге изледим –
Стаж керекди дегенлеринде,
Шахтагъа кирдим да ишледим.

Шахтёрлукъ джашауну билирге,
Джер тюбюнде ташкёмюр къаздым,
Андан чыгъыб, кёл кенгдирирге,
Аны юсюнден джырымы джаздым.

Къоргъашын да къаздым Ташчыда,
Джюз чакълы атлам кириб джерге.
Иш не къыйын болса да, чыда,
Къыйынлыкъны алай бла чёрге!

Кюннге болуучан эдим тансыкъ,
Магъаданлы къаяны кесе.
Джер тюбюнде болсанг да, насыб
Табарыкъды, сеники эсе!

Къагъыт бериб мени къолума,
Ашырдыла окъуугъа андан.
Баш билим алыб къайтханымда,
Тартдыла тенгле къууаннгандан!

Андан бери – талай онджыллыкъ,
Андан бери – сермешлеча иш,
Тындыралсанг, насыбха джолукъ,
Тынмаса уа, хайда къайна-биш!

Тау башлада биз джашайбыз МИНГ ДЖЫЛЛА

Орайда-ра́ орайда-ра́ о-орайда-а
Орайда-ра́ орайда-ра́ о-орайда-а

Орайда-ра́ орайда-ра́ о-орайда-а
Орайда-ра́ орайда-ра́ о-орайда-а

Тау башына чыкъгъанса, хо дейдиле,
Анда кёбмю чыдарса шо дейдиле!

Тау башлада биз джашайбыз минг джылла,
Тёбенледен бери чыгъарыб джолла!

Тюзюн айтсам, бу мийикде кыйынды,
Алай а бу кѣбге тѣзген джыйынды!

Тау башлада биз джашайбыз минг джылла,
Тѣбенледен бери чыгъарыб джолла!

Биз таныгъан дуня мындан кѣрюне –
Хар джуртуна эслерибиз бѣлюне,

Тау башлада биз джашайбыз минг джылла,
Тѣбенледен бери чыгъарыб джолла!

Шумер-алан тилли малкъар-къарачай –
Тейри берген табигъатынг бла бай,

Тау башлада биз джашайбыз минг джылла.
Тѣбенледен бери чыгъарыб джолла!

30. 06. 2004.

Тангым къанатлы джырла бла атады!

Ора-айда- райда орайда-а-райда

Орайда- райда ора-айда-а

Ора-айда -райда орайда-а-рай-да

Орайда- райда ора-айда-а

Ким да туугъан кюнюн багъалатады,
Джазы ортасында туугъанма,
Тангым къанатлы джырла бла атады –
Тынгылар ючюн эртде тургъанма!

Акъ чакъгъан шапталдан булбул кычырады,
Суйген негерчигин чакъыра.
Туугъан джуртуму сыйлы къанатлысы,
Сен да манга аныча къара!

Кюн тийиб тургъанлай, джангурчукъ джауду,
Гокга хансланы айныта!
Къууаннганында, кёзюме кёргюздюм
Кюнню къатында айны да!

Ким да туугъан кюнюн багъалатады,
Джазы ортасында туугъанма,
Тангым къанатлы джырла бла атады –
Тынгылар ючюн эртде тургъанма!

3 – 9. 04. 2006.

Джашау керекди бизге!

Орайда-ра орайда

Орайда-ра орайда

Джазыууму оюмлай,
Джыйырмамда кьанат кериб,

Джетмишни бир кьарт кёрюб,
Джырлагъан эдим былай:

«Бир джеталсам джетмишге,
Барлыкъ тюл эдим ишге!»

Ма энди манга – джетмиш,
Мени джашатхан а – иш!

Таб, тюшсе да джюзерге
Уллу Кьобанны ёрге,

Джеталсам эди джюзге!
Джашау керекди бизге!

Курорт Теберди, 14. 05. 2006.

Туугъан Джуртум

Орайда-ра́ рú-рау ри-рау рú-ра-ра

Орайда-ра́ рú-рау ри-рау рú-ра-ра́

Орайда-ра́ рú-рау ри-рау рú-ра-ра

Орайда́-ра рú-рау ри-рау ри-ра-ра

Не айтайым! Сени юсюнгден поэтле

Айтхандыла эм багъалы сёзлерин!

Сенде табдым, Джерим, дарман джюрекге,

Джырыб келиб дунияны тюзлерин!

Мен излеген тау эди да, чыкьгъанма

Булутладан мийик болгъан сыртлагъа!

Минги-Таугъа къарайма джюрек къанмай,

Ол – ёхдемлик Къарча джайгъан джуртлагъа!

Анда – Къарт-Джурт, анда – Хурзук, Учкулан

Къарт Минги-Тау берген сууну ичедиле,

Мал къайтаргъан, тау теренин чучхугъан

Ишчи джашла быллай акъыл бичедиле:

Уллу Джуртну алтын кесеги – бу джер,

Биз а – бютеу совет халкълагъа къарнаш!

Эски Джуртну таныгъан сейир этер:

Бойсунубду таулада бизге хар таш!

Машинала чыгъадыла гюрюлдеб

Алгын джаяу кючден чыкыган таулагъа.

Минги-Тауча мийикге келтюрюл деб,

Ма бу онгну джазыу берди саугъагъа!

Минги-Тауну къойнундан саркыган Къобан,

Эниб барыб, тюзлеге сен салам айт!

Мийикледе уллу къууанчны къургъан –

Алан халкъым сыйлы Малкъар-Къарачай!

Адамны ёмюрю

Орайда рú-ра-а-рау

Орайда ри-ра-а-ра

Ри-рау рú-ра-рау

Орайда ри-ра-а-ра

Орайда рú-ра-а-рау

Орайда ри-ра-а-ра

Ри-рау ри-ра-рау

Орайда ри-ра-ра

Джюзден атлады деб

Эшитсек, кьууанабыз,
Ачыйбыз, джашлай
Ауушду деб эшитсек.
Туудунг дуниягъа —
Дуниядан кетериксе.
Ёмюр деген неди?
Ёмюр – бир кесек!

Джюз джыл джюрюдюнг —
Джарлыгъа джарсыдынгмы?
Онгсузну кьоюб кетмей,
Этдингми джакълукъ?
Биреу кьууанса,
Джюрегинг джарыдымы?
Сени сындыралмай
Къойдуму джокълукъ?

Таудан сыбызгъы согъа
Терк саркьгъан кёк суу
Айтдымы санга
Эскиден хапарла?
Эсинги сезимле
Туудура бёлдюлеми
Сынджыр тауланы

Башлары бу кьарла?

Узакъдан тансыкълаб келиб,

Этдингми убба

Атанг къалагъан

Хунаны ташларын?

Аккыл-теккил болмай,

Джигитча кетдингми

Сермешге ашыргъан кюн

Джуртунг джашларын?

Халкъынг ючюн тиш кьысыб

Сен кьарадынгми

Джутаргъа деб келген

Аджалны бетине?

Анача сыйлы ёзенле,

Сизсиз неди

Джашау деб келдими

Сени кёлюнге?

Алай эсе, болду

Ёмюрюнг сени кёб джюз:

Джылына он джылны

Джашадым деб кьууан!

Мени кялай бек
Багъалы адамымса!
Огъурлу ышартсын
Хар атыб келген танг!

Тенг – сени билегинг!

Орайда ри-ра-рау ри-ра-ра
Орайда ри-ра-рау ри-ра-ра-а
Орайда ри-ра-рау ри-ра-ра
Орайда орайда
Ри-ра-рау ри-ра-рау ри-ра-ра
Ри-ра-рау ри-ра-рау ри-ра-ра
Ри-ра-рау ри-ра-рау ри-ра-ра
Ри-ра-рау ри-ра-ра

Тенгинги кяйтмаздан тас этсенг,
Тас этесе аны бла бирге
Ол кесинг дуняда джашарыкъ
Джылланы бёлегин!
Тенг – сени кюуанчда кянатынг,
Бушуулу кюнюнгде – дагъанынг,
Тенгликни сен джашат да джаша,
Тенг – сени билегинг!

Биз школгъа да бирге джюрюдюк,
Чуу сууда да бирге кёб джюздюк,
Кендирни да бирге байладыкъ
Ол сюргюн джыллада.
Эсге тюшюре ол кюнлени,
Сен мени, мен сени къучакълаб,
Сёлеше къаллай бир айландыкъ
Ма бу тау джоллада!

Джанымдан мен юлюш этерик
Къаллай бир асылу кърнашынг,
Къаллай бир алапат эгечинг
Таралгъанды санга –
Илмуну башына ёрлеген,
Кесин чыртда уллу кёрмеген,
Тауланы къууанчын джырлагъан
Фахмулу инсаннга!

Тенгинги къайтмаздан тас этсенг,
Тас этесе аны бла бирге
Ол кесинг дуняда джашарыкъ
Джылланы бёлегин!
Тенг – сени къууанчда къанатынг,
Бушуулу кюнюнгде – дагъанынг,

Тенгликни сен джашат да джаша,
Тенг – сени билегинг!

Тенглигибиз

Орайда-ра́ орайда- ра́ ри-ра́у ри-ра́у

Орайда-ра́ орайда-ра́ ри-ра́у ри-ра́у

Тенглигибиз – сезде туююл, кьаныбызда,
Мындан да бек бегириги – аллыбызда!

Мен – Къарачай тауларымда, джюрек – сизде,
Айтмасам да, суймеклигим – эсигизде!

Малкъарыма мен талпыйма терк джетерге –
Айбатлыгъы кьоймаучуду терк кетерге!

Да сизни да чакъырады Къарачай джурт,
Хаб-хазырды нарт гоппан бла джангы джууурт!

Тенглигибиз – сезде туююл, кьаныбызда,
Мындан да бек бегириги – аллыбызда!

Ариучугъум, толуб кѳргюн бу джора!

*Ора-айда-ра орайда-ра орайда-а
Орайда-ра орайда-ра бра-айда-а*

Энтда алай бир къарачы шо манга –
Кюсетгенсе тюрсюнюнгю дарманнга!

Энди алай къалалмаз эдинг кетиб –
Джурегими ангылар эдинг эшитиб!

Юйге элтиб, джетер эдим кѳлюнге –
Къурманлыкъла этер эдим тѳлюнге!

Кючлю къараб, мени къабындыргъанса,
Кетиб къалыб, табылмайын тургъанса!

Кѳзлерими къыссам, сени кѳреме –
Терслигими эслеб, отха киреме:

Ол къызарыб кетиб тебрегенинге,
Таукеллигим джетмеди сѳлеширге!

Табханлайма, ол терсликни кечерсе –
Ёмюрлюкге мени юйюме кёчерсе!

Муну джазгъан – Сослан деген Байчора,
Аричугъум, толуб кёргюн бу джора!

09. 10. 1982.

Бирикдирликме джаным бла джанынгы!

Ора́-айда-ра ора́й орайда-а
Ора́йда-ра ора́й орайда́-а

Сен тамам да ёчсе тынгыларгъа –
Тынгылауунгу керекме онгларгъа,

Мыдахлыгъынг болур ючюн кери –
Сен насыблы этер ючюн мени!

«Танг» колхозда сындырдыкъ нартюк,
Джырла эшитдик, оюнла кёрдюк –

Мыдах сагъышынг сагъышлай къалды.
Таза джюрегинг не ючюн къыйналды?

Кёлюм алыбды хар ышанынгы –
Бирикдирликме джаным бла джанынгы!

Огъай, көгет берликди суймеклик –
Муну айтдыргъан сезимге джетдик!

Сен тамам да ёчсе тынгыларгъа –
Тынгылаунгу керекме онгларгъа,

Мыдахлыгъынг болур ючюн кери –
Сен насыблы этер ючюн мени!

20. 10. 1982.

Мудхузлукъдан сен мени къутхар!

Орайда-ра о-ри-рау ри-рау

Орайда-ра орайда-ра-ра

Орайда-ра о-ри-рау ри-рау

Орайда-ра орайда-ра-ра

Акъыртын джауады бюгюн къар
Джерге уа ол тамады эриб.

Мудхузлукъдан сен мени къутхар,
Кесинг суйюб, ата-ананг бериб!

Мен санга айтама кертини:
Бу къууанч айхай да келтирир!
Сыйынг ючюн тартарма сампалны –
Джандырырма кёкде минг шарны!

Фейерверкча джашнар ёмюрюнг,
Мен болурма сыйлы кёрююнг!
Сен а манга ма бюгюн да – хур,
Суймеклигим бу сёзге – мухур!

Акъыртын джауады бюгюн къар
Джерге уа ол тамады эриб.
Мудхузлукъдан сен мени къутхар,
Кесинг суйюб, ата-ананг бериб!

06. 11. 1982.

**Бир сейирди ол макъам
ангылагъаннга!**

Ора-а-айда-ра орайда-ра орайда-а

Орайда-ра орайда-ра ора-айда-а

Эшитиледи кыыл кьобузча ауазы,
Келтиреди аны тауну аязы.

Неди десенг, - чатдан чабхан шоркьачыкь,
Тик энгишге толкьун толкьундан кьачыб.

Экибиз да бирге тынгылайбыз анга,
Бек сейирди ол макьам ангылагьаннга!

Экибизни джырыбызны джырлайды –
Экибизге ол насыб джоралайды!

Былайы, дейди, – ёмюрлюкден джеригиз,
Мени эшите бир-биринги кёрюгюз,

Ма мен сингиб, суймекликни кёгети
Чыгъарырай бу джуртну сыйын-бетин!

Сен зынгырда, шоркьачыгьым, зынгырда
Нарат таугъа терен кирген тыбырда!

Бир-бирибизни биз алгьындан бек суйюб,
Кёб турайыкь джилек джагьанга джюрюб!

Эшитиледи кыыл кьобузча ауазы,
Келтиреди аны тауну аязы.

Неди десенг, – чатдан чабхан шоркьачыкъ,
Тик энгишге толкъун толкъундан кьачыб.

19. 11. 1982.

Кел бери, суюе эсенг керти!

Орайда-ра орайда-ра-ра-а

Орайда-ра орайда-ра-ра-а

Бу кыышхы кюн агъара кетди –
Кел бери, суюе эсенг керти!

Мен илешген сенде эки джулдуз
Айтхандыла – бирди джолубуз!

Мен суюмейме чыртда куканы,
Джюрекден излейме гокганы!

Дуутну наныкъ ийсин джай,
Кёзге кёрюнюрча Къарачай!

Бу кышхы кюн агъара кетди –

Кел бери, сюе эсенг керти!

Черкесск, 22. 12. 1982.

Сезиминг манга джукъгъанд!

Орайда-ра орайда-ра

Орайда-ра орайда

Орайда-ра орайда-ра

Орайда-ра орайда

Врач джашаугъа къайтаргъанча

Къайтардынг джырчылыкъгъа!

Къансызгъа къююлгъан къанча,

Сезиминг манга джукъгъанд!

Тыйыншлыса да, тутарма

Сени къол аязымда!

Насыбны къанатлысыса –

Кесинги манга хазырла!

Джырларым бла ийнакъларма

Кавказ ёзенлеринде,
Турсанг да ара шахарда,
Ары аз-аз кёрюне!

Врач джашаугъа къайтаргъанча
Къайтардынг джырчылыкъгъа!
Къансызгъа къуюлгъан къанча,
Сезиминг манга джукъгъанд!

*Москва, «Украина» къонакъ юй,
09. 05. 1983.*

Ичиндегиле

Ал сёз.....	2
Сюргюн.....	3
Как чоюнчукъ.....	7
Къара кюнле.....	9
Сууну башын кесген Эмеген.....	12
Сюргюндеги элиме къайтыб.....	16
Джолоучулукъ зикирим.....	17
Ташын джалаб, суун ичиб.....	19
Минги-Таугъа мен джангыдан джерлешейим!.....	20
Уллу Къарачай.....	22
Элле эли къарт Учкулан.....	23
Аталадан келген берекет.....	24
Къарча.....	26
Къобанны шоркъа джыры.....	28
Шахарчыгъым, сау этерге бир джара!.....	29
Келмейди сенден кетерим!.....	30
Мийик тауну кёкюрегинде ышар!.....	31
Ёмюрюм сени сюейим!.....	33
Къалайынга да джетиб къалайым!.....	34
Ёрюзмекни эсинге салырма!.....	35
Халкъым, мен санга кесимча къуллукъ этеме!.....	37

Халкъым бла Минги-Тауу.....	38
Къошулсунла Къарачай бла Малкъар!.....	39
Бюгюнден иги боллукъду тамбла!.....	40
Джангыз Эмен.....	41
«Орайда» айтыуум бла «бссам!».....	42
Не бла махданныкъса деб сорсанг.....	44
Дуняны мийиклиги.....	46
Археолог Евгения Павловна Алексеева.....	48
Ёмюрлюк сагъыш.....	50
Ол халкъгъады мени эм уллу борчум!.....	52
Джырлайма мен джырларынгы, Къарачай!.....	53
Уллу джырчы Хабичланы Мухаммадха	54
<i>М. Ю. Лермонтов. Романс.....</i>	55
Аладан алабыз биз дерсле!.....	57
Атланганма мен этиб табу!.....	58
Аллай бир эгеб турчу темирни!.....	59
Джарсыуунгу чыдам къылыч бла юздюр!.....	60
Да не табдынг, бу сталинчи джыйын!.....	61
Ол а кетгенди да Минги-Тау этегин къазаргъа!.....	63
Тарих излей, «ийне бла кёр къазама»!.....	64
Тауланы джоллагъанма!.....	65
Индиш Башы.....	66
Алания.....	67
Билялны сыбызгъысы.....	68

Минг джолну арасында.....	73
«Орайда».....	75
Джууунган джуртум.....	78
Таула тангы	79
Къайнайдыла-ойнайдыла гарала!.....	82
Къуш.....	83
«Мен джолгъа кесим джангыз чыгъама!».....	84
Сыйлы ауазла.....	87
Мен джашайма бу джерледе сизни ючюн!.....	88
Къобанны ауазы.....	89
Джашауну тиклери.....	92
Таугъа къараб, минг бояулу тау кюлдю!.....	94
Ёзенлеринге мамырлыкъ кюню тиеди!.....	95
Табылгъынчы излеудю ишим!.....	96
Совет Союзу Джигити Къасайланы Осман	97
Джолоучулукъ.....	100
Сыйлы ышанла.....	101
Джылкъычы къыз.....	102
Мен билеме, суйюб джарыдынг алай!.....	103
Бир-бирине ашыкъгъандыла джанла!	104
Суйгенни кёралмагъан а – ангысыз!.....	106
Тюненеча, бюгюн да бир кел!.....	107
Сакълачы бир – энтда, энтда барлыкъма!.....	108
Табигъатда биз кёл бир кенгдирейик!.....	109

Аланы уа эм мёлеги – бу!.....	110
Аны излейме бир таулуну кызындан!.....	111
Энди сен мени юююме кёч!.....	113
Кел анда мени бла ойна-кюл!.....	114
Кел тебрейик биз экибиз кыош этиле!.....	115
Кёгюрчюнюм, кел кыолума кыон!.....	117
Махданыуда эршилик барды джангыз!.....	118
Сюймеклик тууб джюрекледе	119
Маралым	120
Джюрекни джабсаргъан ингир.....	126
Сюймеклик алгыш.....	128
Тюшюрюбюз биз эсге анда!.....	129
Къаты бурула тебсейик!.....	131
Кызыарыб ышара, бу «бешле» салалды!.....	132
Ташкёмюр, магъадан да кыазгъанма!.....	133
Тау башлада биз джашайбыз минг джылла!.....	135
Тангым кыанатлы джырла бла атады!.....	136
Джашау керекди бизге!.....	138
Туугъан Джуртум.....	139
Адамны ёмюрю.....	140
Тенг – сени билегинг!.....	143
Тенглигибиз.....	145
Ариучугъум, толуб кёрюн бу джора!.....	146
Бирикдирликме джаным бла джанынгы!	147

Мудхузлукъдан сен мени къутхар!.....	148
Бир сейирди ол макъам ангылагъаннга!.....	149
Кел бери, сюе эсенг керти!.....	151
Сезиминг манга джукъгъанд!.....	152

Байчоров Сосланбек Якубович

«Мои песни»

Книга песен
На карачаево-балкарском языке

Отпечатано в типографии Карачаевского института-музея эпиграфики; г. Карачаевск, ул. О. Касаева, 1а, каб. 8 – 11.

Лицензия ЛР № 020040 от 23 февраля 1992 г.

Тираж 1000 экз.

Объём 3,5 п. л.

Сдано в набор 01. 11. 2009.

Подписано к печати 15. 02. 2010.

Редактор Байчоров С. Я.

Технический редактор Кулчаев Э. М.

Корректоры Р. С. Байчоров и З. Х.-У. Байчорова (Чочиева)

